

Lastensuojelun työkentän houkuttelevuus Tampereen ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelijoiden näkökulmasta

Jenni Liimatainen

Jenni Mikkonen

OPINNÄYTETYÖ
Huhtikuu 2024

Sosionomin tutkinto-ohjelma

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Sosionomin tutkinto-ohjelma

LIIMATAINEN, JENNI & MIKKONEN, JENNI:

Lastensuojelun työkentän houkuttelevuus Tampereen ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelijoiden näkökulmasta

Opinnäytetyö 75 sivua, joista liitteitä 5 sivua
Huhtikuu 2024

Lastensuojelun tilanne on tällä hetkellä ylikuormittunut. Ongelmia työkentällä tuottavat esimerkiksi lisääntyneet asiakasmäärät, henkilökunnan vaihtuvuus, työn laadun heikkeneminen ja työntekijöiden tyytymättömyys palkkaukseen sekä työoloihin. Miten nämä haasteet ja niiden uutisointi peilautuvat sosiaalialan opiskelijoihin ja heidän näkemyksiinsä lastensuojelun työkentän houkuttelevuudesta?

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, millaisena TAMKin sosionomiopiskelijat näkevät lastensuojelun työkentän houkuttelevuuden mahdollisena tulevaisuuden työpaikkana, mitkä tekijät ovat vaikuttaneet heidän näkemyksiinsä ja korreloivatko saadut tulokset lastensuojelun haastavan nykytilanteen kanssa. Menetelmäksi tutkimuksen tekemiseen valikoitui puolistrukturoitu sähköinen kyselytutkimus, jossa kerättiin sekä kvantitatiivista että kvalitatiivista tietoa. Analysoitavaksi kelpaavia vastauksia saatiin yhteensä 121. Analysoinnissa käytettiin määrällisen aineiston osalta ristiintaulukointia ja kuvaajia ja laadullisen aineiston osalta sisällönanalyysejä.

Vastausten perusteella kävi ilmi, että lastensuojelun haastavasta nykytilanteesta huolimatta sosionomiopiskelijat kokivat työkentän melko houkuttelevaksi vaihtoehdoksi tulevaisuuden työkenttänä. Suurimpina negatiivisina vaikuttajina koettiin työkentän kuormittavuus, väkivallan mahdollisuus sekä työhyvinvoinnin huono toteutuminen. Houkuttelevuutta lisääviä tekijöitä olivat esimerkiksi työn merkitys, asiakaskunta ja sisältö. Lastensuojelu koettiin tärkeänä ja arvokkaana työnä.

Lastensuojelun työkentän houkuttelevuuden lisäämiseksi tulevaisuudessa tulee keskittyä työn kuormittavuuden purkamiseen ja panostaa työhyvinvoinnin toteutumiseen tukien työntekijöitä ja heidän työskentelyään. Työntekijöiden toiveita ja palautteita tulee kuunnella ja lastensuojelun työkenttää kehittää vastaamaan paremmin myös työntekijöiden tarpeisiin, jotta työkentälle saataisiin lisää resursseja ja henkilöstön vaihtuvuus pieneneisi. Väkivallan uhkaa ei työkentältä voi kokonaan poistaa, mutta koulutuksilla sekä työhyvinvointiin ja työpaikan yhteishengen panostamalla väkivallan uhan negatiiviset vaikutukset voidaan minimoida. Palkkatasoa tulee nostaa vastaamaan lastensuojelutyön vaativuutta ja vastuuta. Myös median luomaan kuvaan lastensuojelusta tulee kiinnittää huomiota ja purkaa lastensuojelusta rakentunutta negatiivista mielikuvaa.

Asiasanat: lastensuojelu, houkuttelevuus, opiskelijat, sosionomi (AMK), sosiaaliala

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Degree Programme in Social Sciences

LIIMATAINEN, JENNI & MIKKONEN, JENNI:

The Appeal of a Career in Child Protective Services from the Point of View of the Social Services Students of Tampere University of Applied Sciences

Bachelor's thesis 75 pages, appendices 5 pages
April 2024

The purpose of this thesis was to study the attractiveness of the field of child welfare as a future employer as experienced by the students of Bachelor of Social Sciences of Tampere University of Applied Sciences. The employees of child welfare have reported issues of pressure, underfunding, and poor employee well-being. The media coverage of the system has also been largely negative. This thesis aimed to gather information about how the child welfare crisis affected the field's appeal.

The research was executed by an online survey which was distributed through a mailing list. The questionnaire was semi-structured which facilitated the collection of both quantitative and qualitative data. The quantitative data were analyzed with the SPSS programme, and the qualitative answers using the methods of content analysis.

Based on the analysis of data, child welfare is still a relatively attractive field. The biggest favorably influencing factor is the importance of child welfare and the gratification of having a positive impact on the lives of children. Among negatively viewed factors are overwork, low pay, heavy responsibilities, and the threat of violence. To elevate the attractiveness, the field needs more funding, better wages, and improvement of employee wellbeing.

Key words: child welfare, attractiveness, social sciences, students

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	LASTENSUOJELU	8
	2.1 Lastensuojelu lainsäädännön valossa.....	8
	2.2 Perhe- ja lapsikohtaisen lastensuojelun työprosessit.....	9
	2.3 Lastensuojelun nykytilanne Suomessa	12
3	SOSIONOMI (AMK).....	14
	3.1 Sosionomin (AMK) tutkinto-ohjelma	14
	3.2 Sosionomikoulutus (AMK).....	15
	3.2.1 Sosionomin (AMK) kompetenssit ja pätevyys.....	15
	3.2.2 TAMKin sosionomiopintojen (AMK) lastensuojelullinen sisältö	16
	3.3 Sosionomi (AMK) lastensuojelussa.....	17
4	TYÖN HOUKUTTELEVVUUSTEKIJÄT.....	19
	4.1 Aiemmat tutkimukset aiheesta	19
	4.2 Tutkimukseen valikoituneet työn houkuttelevuustekijät.....	22
	4.2.1 Työn merkityksellisyys.....	23
	4.2.2 Työn kuormittavuus	24
	4.2.3 Lastensuojelun mielikuvat ja julkisuuskuva	26
5	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	28
	5.1 Opinnäytetyön tarkoitus ja tutkimuskysymykset	28
	5.2 Kyselytutkimuksen kehittäminen ja toteutus.....	29
	5.3 Kvantitatiivinen tutkimus.....	30
	5.4 Kvalitatiivinen tutkimus.....	32
	5.5 Tutkimuksen eettisyys.....	34
6	TUTKIMUSTULOKSET.....	35
	6.1 Vastaajien taustatiedot.....	35
	6.2 Kvantitatiivinen aineisto.....	36
	6.2.1 Kiinnostus lastensuojelun työkenttään.....	36
	6.2.2 Lastensuojelun työkentän houkuttelevuuteen vaikuttavat tekijät.....	38
	6.3 Kvalitatiivinen aineisto	41
7	JOHTOPÄÄTÖKSET	51
8	POHDINTA	54
	8.1 Kysely ja sen tulokset.....	54
	8.2 Jatkotutkimukset	58
	8.3 Lastensuojelun työkentän houkuttelevuus	60

LÄHTEET	64
LIITTEET	71
Liite 1. Saatekirje ja kyselylomake	71
Liite 2. Sähköpostilevityksen saatekirje.....	74
Liite 3. Analyysin kvantitatiivinen luokittelurunko	75

1 JOHDANTO

Lastensuojelu on pahasti ylikuormittunut. THL:n (2023) tilastojen mukaan lastensuojelun lakisääteiset työntekijäkohtaiset enimmäisasiakasmäärän ylitykset ovat yleisiä. Esimerkiksi lokakuussa 2023 enimmäisasiakasmäärä ylittyi viidellätoista kahdestakymmenestäyhdestä hyvinvointialueesta. (THL 2023.) Kentällä työskentelevät ovat jo pidemmän aikaa raportoineet myös muista lastensuojelussa kytevästä ongelmista. Jo vuonna 2013 Lastensuojelun Keskusliiton ja sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentian teettämästä kyselystä lastensuojelun työntekijöille selviää, että valtaosa 446 vastaajasta oli tyytymättömiä työnsä tekemisen ehtoihin sekä kokivat mahdollisuutensa auttaa asiakkaitaan mielekkäällä tavalla kehnoiksi (Sinko & Muuronen 2013, 37). Palkkaus ei vastaa ammattijärjestöjen suosituksia ja vaihtuvuus alalla kasaa työntekijöiden perehdytyskuormaa sekä sijaishuollon laatua (Kosonen 2022; Tiili & Kuokkanen 2021). Lapsioikeuslakimies Mirjam Araneva (2023) toteaa THL:n vuosien 2016–2022 lastensuojelutilastoja tutkittuaan SOS-Lapsikylän SOSblogi-kirjoituksessaan, että jokin Suomen lastensuojelujärjestelmässä ”mättää ja pahasti”.

Lastensuojelun kriisiytyneestä nykytilasta on uutisoitu paljon mediassakin (mm. Ohtamaa 2018, Jompero-Lahokoski 2021, Savolainen 2022, Niemi 2022). Vuonna 2012 kuolleen lastensuojelun asiakkaan Vilja Eerikan tapaus kuohutti koko Suomea. Kesäkuussa 2023 jälleen nuori lastensuojelun asiakas löydettiin kuolleen kotoaan ja tapetille nousi keskustelu lastensuojelun epäonnistumisista. Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia otti kantaa kuolemiin rajulla ulostulolla. Talentian puheenjohtaja Jenni Karsio (2024) toteaa, että lastensuojelun tilanne on lasten oikeuksien kannalta täysin kestämaton. Hän peräänkuuluttaa poliittisten päättäjien vastuuta ja painottaa, että valuvikaisen järjestelmän kantaminen ei voi jäädä yksittäisten sosiaalityöntekijöiden harteille. (Karsio 2024.)

Tilanteen vakavuus on huomioitu päättäjätasolla. Sosiaali- ja terveysministeriö piti keväällä 2022 tiedotustilaisuuden, jossa kerrottiin lastensuojelulain kokonais-

uudistuksen valmistelusta. Lakimuutokset tähtäävät lastensuojelun ennakoitavuuden, avoimuuden ja vaikuttavuuden lisäämiseen sekä lasten oikeusturvan parantamiseen. (Lindén, Pekkarinen & Cantell-Forsbom 2022.)

Millä tavalla lastensuojelun haastava tilanne vaikuttaa työkentän houkuttelevuuteen sosiaalialan opiskelijoiden silmissä? Kiinnostuimme aiheesta lähtökohtaisesti sekä omien mielipiteidemme ja kokemustemme kautta, mutta erityisen kiipinän tutkimuksemme aiheelle antoi opinnäytetyömarkkinoilla käyty lyhyt keskustelu Tampereen kaupungin lasten ja nuorten palveluiden suunnittelijan kanssa. Hän totesi lastensuojelun olleen erityisen suosittu ja haluttu työkenttä hänen opiskeluaikoinaan kymmenen vuotta sitten, mutta nykyään innostus on hänen havaintojensa mukaan laantunut. Keskustelun pohjalta halusimme lähteä selvittämään mitä mieltä tällä hetkellä läsnä oleviksi ilmoittautuneet Tampereen ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelijat (AMK) ovat lastensuojelusta mahdollisena tulevana työkenttänä. Pyrimme selvittämään, että mitkä tekijät vaikuttavat opiskelijoiden mielipiteisiin lastensuojelusta tulevaisuuden työpaikkana ja heijastuuko lastensuojelun nykytilanne opiskelijoiden näkemyksissä.

Toteutimme tutkimuksemme verkkokyselynä. Lähetimme kyselyn sähköpostilistan kautta kaikille helmikuussa 2024 läsnä oleviksi ilmoittautuneille TAMKin sosionomiopiskelijoille, jotta saisimme tutkimuksellemme mahdollisimman laajan otannon. Kyselyssä on sekä monivalinta- että avoimia kysymyksiä, joten olemme analysoineet vastauksia sekä kvalitatiivisesti että kvantitatiivisesti.

2 LASTENSUOJELU

2.1 Lastensuojelu lainsäädännön valossa

Lastensuojelun tarkoituksena on turvata jokaisen lapsen oikeudet turvalliseen kasvuympäristöön, suojeluun ja kehitykseen. Sen kolmea perustehtävää, lasten yleisiin kasvuoloihin vaikuttamista, vanhempien tukemista kasvatustehtävässä sekä varsinaista lasten suojelutehtävää ohjaa laaja lainsäädäntö. Suomessa lasten oikeuksista on säädetty esimerkiksi lastensuojelulaissa, sosiaalihuolto-laissa, YK:n lasten oikeuksien yleissopimuksessa, EU:n ihmisoikeussopimuksessa, laissa sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista, perhehoito-laissa sekä Suomen perustuslaissa. (Mitä on lastensuojelu? 2023.) Vastuu lapsesta on ensisijaisesti aina huoltajalla, mutta jos huoli lapsen hyvinvoinnista ja turvallisuudesta herää, lainsäädäntö velvoittaa viranomaisia turvaamaan lapsen kasvua ja kehitystä. Lapsen etu on ratkaiseva lähtökohta viranomaisten arvioi-
dessa tuen tarvetta ja lapsen sekä hänen kasvattajiensa tilanteeseen parhaiten sopivia tukimuotoja. (Lastensuojelulaki 417/2007 2 §.)

Lastensuojelulain (417/2007) kolmas pykälä määrittää lastensuojelun toteutusmuodoiksi asiakassuunnitelman laatimisen, avohuollon tukitoimet, kiireellisen sijoituksen, huostaanoton sekä niihin liittyvän sijais- ja jälkihuollon. Lisäksi kunnan ja hyvinvointialueen tulee järjestää lasten ja nuorten hyvinvoinnin tueksi ehkäisevää lastensuojelua, jolla pyritään vähentämään tarvetta lastensuojelun asiakkuuksille. Ehkäisevää lastensuojelua ovat muun muassa tuki ja erityinen tuki, jota järjestetään perusopetuksessa, nuorisotyön areenoilla, päivähoitossa, äitiys- ja lastenneuvolassa sekä muissa sosiaali- ja terveyshuollon yksiköissä. (Lastensuojelulaki 417/2007 3 a §.)

Viranomaisten on toimittava lastensuojelussa mahdollisimman hienovaraisesti. Avohuollon tukitoimet ovat aina ensisijaisia, mutta mikäli lapsen etu vaatii sijais-huoltoa, tulee se järjestää viivytyksettä. (Lastensuojelulaki 417/2007 4 §.) Laki takaa lapselle oikeuden saada hänen ikä- ja kehitystasoaan vastaavalla tavalla

tietoa häntä koskevista lastensuojeluasioista sekä mahdollisuuden oman mielipiteensä esiintuomiseen. Viranomaisten on otettava lapsen toiveet ja mielipiteet huomioon päätöksissään. (Lastensuojelulaki 417/2007 5 §.)

Lainsäädäntö asettaa vankat raamit, joiden sisällä hyvinvointialueiden ja kuntien viranomaiset toimivat lapsen kasvun ja kehityksen turvaamiseksi, aina lapsen edun mukaisesti ja matalimman mahdollisen puuttumisen periaatteita sekä lasten, nuorten ja heidän kasvattajiensa itsemääräämisoikeutta kunnioittaen. Lait pyrkivät takaamaan sosiaalisen tuki- ja huoltojärjestelmän, jolla neuvontaa, tukea ja apua tarvitsevat lapset, nuoret ja perheet saavat tarvitsemansa tukitoimet oikea-aikaisesti, sensitiivisesti ja vapaaehtoisesti siinä laajuudessa ja sen sisältöisinä, mitä heidän tarpeensa vaatii hyvinvointialueen taloudellisesta tilanteesta huolimatta. Mikäli viranomaiset arvioivat lapsen tai nuoren turvallisuuden tai kehityksen vaarantuvan, velvoittaa lainsäädäntö kuitenkin heitä puuttumaan tilanteeseen, vaikka asianosaiset eivät itse katsoisikaan sitä tarpeelliseksi.

2.2 Perhe- ja lapsikohtaisen lastensuojelun työprosessit

Lastensuojelun tarpeen selvittäminen aloitetaan, kun viranomaisten tietoon tulee tavalla tai toisella mahdollinen uhka lapsen terveydelle, hyvinvoinnille tai kasvulle. Lastensuojelulain 25 § määrittelee ilmoitusvelvollisiksi tahoiksi muun muassa sosiaali- ja terveydenhuollon ja niiden palvelujen tuottajan, lasten päivähoiton, opetus- ja nuorisotoimen, poliisin, palo- ja pelastustoimen, seurakunnan, vastaanottokeskuksen sekä Kansaneläkelaitoksen. Mikäli ilmoittajalla ei ole lakisääteistä ilmoitusvelvollisuutta, lastensuojeluilmoituksen voi tehdä anonyymisti. (Lastensuojelulaki 417/2007.)

Lastensuojeluasian tultua vireille, on viranomaisten viipymättä arvioitava lastensuojelun tarpeen kiireellisyys. Mikäli tarve on ilmeinen ja akuutti, saattaa tilanne päätyä kiireelliseen sijoitukseen tai avohuollon tukitoimien järjestämiseen. Lisäksi viranomaisilla on velvollisuus tehdä sosiaalihuoltolain 36 §:n mukainen palvelutarpeen arviointi, ellei sen tekeminen ole ilmeisen tarpeetonta. (Lastensuojeluasian vireilletulo 2023.)

Lapsi- ja perhekohtaisen palvelutarpeen arviointi on tärkeä prosessi, joka mahdollistaa oikea-aikaisen ja oikein mitoitettun tuen tarjoamisen perheelle. Arviointi tulisi suorittaa yhteistyössä eri tahojen kanssa, jotta lapsen tai nuoren ja perheen kokonaistilanne saadaan kartoitettua monipuolisesti, asiakassuunnitelmaan saadaan selkeä työn- ja vastuunjako ja asiakkaalle saadaan tarjottua kokemus palvelujen eheydestä ja jatkuvuudesta. Yhteistyö perheen kanssa on ensiarvoista luottamussuhteen syntyemiselle ensimetreiltä lähtien. (Malja, Korhonen, Petrelius & Eriksson 2019, 35–36.) Jos palvelutarpeen arvioinnin perusteella sosiaalityöntekijä päättää, että lapsen hyvinvointi ja kasvu on vaarantunut joko lapsesta itsestään tai kasvuolosuhteista johtuen tai sen turvaaminen vaatii lastensuojelulain mukaisia palveluja ja tukitoimia, aloitetaan virallinen lastensuojelun asiakkuus (Lastensuojeluasian vireilletulo 2023).

Lapselle tai nuorelle ja hänen perheelleen on lain mukaan järjestettävä sosiaalipalvelut, jotka turvaavat lapsen kasvua ja hyvinvointia sekä tukevat vanhempia kasvatustehtävässä. Sosiaalihuoltolain 3 luvun mukaisia sosiaalipalveluita ovat kotipalvelu, vertaisryhmätoiminta ja tukihenkilön- tai perheen järjestäminen. Lisäksi perhettä voidaan tukea pärjäämään taloudellisesti toimeentulotuen ja ehkäisevän toimeentulotuen avulla (Laki toimeentulosta 1412/1997). Varhaiskasvatustilain (540/2018) puolestaan takaa perheille oikeuden lasten päivähoitoon.

Lastensuojelun asiakkaille on tarpeen mukaan järjestettävä edellä mainittujen lisäksi lastensuojelun avohuollon tukitoimia. Asiakassuunnitelman mukaan lasta ja perhettä tulee tukea ongelmatilanteiden selvittämisessä, lapsen taloudellinen turvallisuus on taattava, lapselle voidaan järjestää hänen kuntoutumistaan edistäviä hoito- ja terapiapalveluita, perheessä toteutetaan tehostettua perhetyötä tai perhekuntoutusta tai toteutetaan muita lasta ja perhettä tukevia palveluja ja tukitoimia. (Lastensuojelulaki 417/2007 36 §.)

Laissa säädettävät avohuollon tukitoimet jättävät tarkoituksella tilaa sosiaalityöntekijän harkinnalle, sillä jokaisen perheen tilanne ja tuen tarve on yksilöllinen. On myös tarkoituksenmukaista mahdollistaa uusien menetelmien ja tukimuotojen kehitystyö. Lapsen ja perheen hyvinvointia voi tukea muun muassa koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnalla, kriisityöllä, perheleireillä, tukiasunnoilla ja turvako-

tipaikoilla, luovilla ja taidelähtöisillä menetelmillä sekä läheisneuvonpidolla. Tärkeintä on räätälöidä tukimuodot lapsen ja perheen tarpeista käsin. Myös vanhemman hyvinvointi tulee ottaa huomioon lapsen tilannetta arvioitaessa, jolloin vanhempaan keskittyvät palvelut, kuten päihde- tai mielenterveyspalvelut, kietoutuvat osaksi lastensuojelun asiakassuunnitelmaa. (Lastensuojelun avohuollon tukitoimet 2023.)

Jos lapsen etu sitä vaatii, järjestetään lapselle hoitoa ja kasvatusta kodin ulkopuolella. Sijaishuolto voidaan toteuttaa perhehoitona, laitoshuoltona tai muulla lapsen edun takaavalla tavalla. (Lastensuojelulaki 417/2007 49 §.)

Päätös lapsen ottamisesta hyvinvointialueen huostaan tehdään vain hyvin painavilla perusteilla. Ratkaisuun päädytään, jos puutteet lapsen huolenpidossa tai tekijät kasvuolosuhteissa uhkaavat vakavasti lapsen terveyttä tai kehitystä tai jos lapsi omalla toiminnallaan, kuten päihteidenkäytöllä tai rikollisella toiminnalla vaarantaa oman terveytensä. Päätöksenteossa pitää myös arvioida ensin avohuollon tukitoimien järjestämisen mahdollisuutta ja riittävyttä sekä lapsen kokonaisvaltaista etua. (Lastensuojelulaki 417/2007 40 §.) Huostaanotetun lapsen olinpaikka, hoito, kasvatusta, valvonta ja muu huolenpito siirtyy hyvinvointialueen vastuulle (Lastensuojelulaki 417/2007 45 §).

Sijaishuoltotoiminta on tarkasti säädeltyä. Lapsen oikeuksien ja osallisuuden toteutuminen sijaishuollossa on ensiarvoisen tärkeää. Lapsella on oikeus tavata läheisiään ja sosiaalityöntekijäänsä, saada tietoa omasta tilanteestaan, oikeus käyttötavaroihin sekä tarvitsemiinsa palveluihin sijaishuollossa ollessaan. Huostaanotetun lapsen vanhemmilla säilyy rajoitetut huoltajan oikeudet. (Hoito ja kasvatusta sijaishuollossa 2023.) Sosiaali- ja terveysministeriön ja Suomen kuntaliiton Lastensuojelun laatusuosituksessa (Malja, Puustinen-Korhonen, Petrelius & Eriksson 2019, 38) sijaishuollon laatukriteerijä on kaksitoista ja niiden määrittelyssä on pidetty lapsen näkökulma keskiössä. Sijaishuollon laatukriteerien täyttämisen valvonta on kaikkien sijaishuollon järjestäjien, hankkijoiden, tuottajien ja valvojen vastuulla. Sijaishuollon suunnitelmallisuuden ja dokumentoinnin laatua koskien on myös omat kriteerinsä. (Malja, Puustinen-Korhonen, Petrelius & Eriksson 2019, 38.)

Sijaishuollon jälkeinen jälkihuolto on jokaisen lapsen tai nuoren laillinen oikeus. Jälkihuoltoa on järjestettävä myös, mikäli lapsi on ollut avohuollon tukitoimenpiteenä yksin sijoitettuna yhtäjaksoisesti vähintään kuusi kuukautta. Hyvinvointialueen jälkihuollon järjestämisvelvollisuus päättyy viiden vuoden jälkeen sijaishuollon päättymisen jälkeen tai kun nuori täyttää 23 vuotta. (Lastensuojelulaki 417/2007 75§.)

2.3 Lastensuojelun nykytilanne Suomessa

Lastensuojelukohteena olevien lasten määrä on ollut vuosia kasvussa. Myös yksittäisten lastensuojeluilmoitusten määrä kasvoi vuonna 2022 seitsemällä prosentilla edellisestä vuodesta. Avohuollon piirissä olevien ja huostaanotettujen lasten määrät pysyivät jotakuinkin samalla tasolla vuoteen 2021 verrattuna. Kiireellisiä sijoituksia sen sijaan tehtiin hieman edellisvuotta enemmän. (Forsell & Kuoppala 2024.)

Vuonna 2017 toteutetussa Kuntaliiton lastensuojelun kuntakyselyssä esiin nousi useita huolenaiheita lastensuojelun heikentyneestä kokonaistilanteesta. Työntekijät viestivät rahoituksen riittämättömyydestä, terveydenhuollon ja lastensuojelun rajapintojen ongelmista, työvoimaresurssipulasta ja liian korkeista asiakasmääristä. Myös työn kuormittavuus, vastuu, riittämättömyyden tuntemukset ja jatkuvat lakimuutokset nimettiin lastensuojelun voimavaroja heikentävinä tekijöinä. (Puustinen-Korhonen 2018.)

Lastensuojelun keskusliitto ja Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia on selvittänyt lastensuojelun ammattilaisten näkemyksiä systeemin nykytilasta sekä tulevaisuuden näkymistä vuosina 2013, 2018, ja 2023. Kyselytutkimuksena toteutetut selvitykset pyrkivät piirtämään kuvaa lapsiperhepalveluiden toteutumisesta lastensuojelun ja sosiaalihuoltolain mukaisissa palveluissa näissä työskentelevien sosiaalialan ammattilaisten silmin. (Holmi & Kekkonen 2023, 6.) Vuonna 2023 teetettyyn kyselyyn tuli 322 vastausta lastensuojelun eri sektoreilta ympäri Suomen. Avoimissa vastauksissa kerrottiin huonosta työilmapiiristä, kokemuksista alan kurjistumisesta sekä kaventuneista mahdollisuuksista tehdä

työtä kestäväällä tavalla. 36 % vastaajista myönsi, ettei lakisääteinen asiakasmitoitus toteudu. Systeemiä kritisoitiin myös siitä, että työntekijöillä ei ole tarpeeksi aikaa lasten ja nuorten kanssa työskentelylle ja lasten osallisuudessa on puutteita. (Holmi & Kekkonen 2023, 67–69.)

Vastaajilla oli vahva, yhtenäinen visio siitä miten lastensuojelusta saataisiin laadukasta ja vaikuttavaa. Resurssien lisääminen ja toimivat peruspalvelut sekä ehkäisevät palvelut minimoisivat korjaavan työn tarvetta. Työntekijöiden työhyvinvointiin sekä hyvään johtamiseen panostamalla parannettaisiin lastensuojelun ammattilaisten edellytyksiä tehdä työtään heidän arvojaan vastaavalla tavalla. Lapset ja perheet tarvitsevat aikaa työntekijän kanssa luottamussuhteen, osallisuuden ja kuulluksi tulemisen kokemuksen syntymiseksi. Nykytilanteessa vastaajat näkevät korjaamisen varaa kaikissa lastensuojelun peruspilareissa: resursseissa, järjestelmässä ja johtamisessa sekä työhyvinvoinnissa. (Holmi & Kekkonen 2023, 70–72.)

3 SOSIONOMI (AMK)

3.1 Sosionomin (AMK) tutkinto-ohjelma

Sosiaalityön korkeakoulutus käynnistettiin Suomessa vuonna 1928. Kansalaiskorkeakoulu alkoi tuolloin tarjoamaan yhden vuoden kestävästä, tutkintoon johtavaa lastensuojelukoulutusta. Vuosikymmenten saatossa sosiaalityön koulutusta sai eritasoisena ja erilaisilla nimikkeillä, kunnes vuonna 2005 kelpoisuuslaki määritteli sosiaaliohjaajan nimikkeeksi, joka edellytti ammattikorkeakoulutasoista koulutusta. (Raatikainen, Rahikka, Saarnio & Vepsä 2020, 11–12.)

Vuodesta 2006 lähtien ammattikorkeakoulun sosionomiopinnot ovat 210 opintopisteen laajuiset ja kestävät lähtökohtaisesti noin kolme ja puoli vuotta. Perus- ja ammattiopinnoista koostuva koulutus sisältää 45 opintopisteen laajuisen käytännön harjoittelun. (Raatikainen, Rahikka, Saarnio & Vepsä 2020, 13.)

Tampereen ammattikorkeakoulussa sosionomin tutkinto-ohjelmasta tarjolla on sekä päivätoteutus- että monimuotototeutus-vaihtoehdot. Sosionomi tähtää ihmisten ja yhteisöjen hyvinvoinnin edistämiseen, osallisuuden ja yhdenvertaisuuden lisäämiseen yhteiskunnassa sekä huono-osaisuuden ehkäisyyn. Valmistunut sosionomi voi suuntautua esimerkiksi varhaiskasvatukseen, päihdetyöhön, vanhustyöhön, vammaistyöhön tai lastensuojeluun. (Tuni.fi, n.d.)

TAMK:n sosionomin tutkinto-ohjelma perustuu Yhdistyneiden Kansakuntien ihmisoikeuksien julistuksessa sekä kansainvälisen sosiaalityöntekijäjärjestö IFSW:n eettisissä ohjeissa ja periaatteissa listattuihin arvoihin. Ihmisarvoa, oikeudenmukaisuutta, itsemääräämisoikeutta, yksityisyyden kunnioittamista, sosiaalisen osallisuuden edistämistä, syrjinnän ja väkivallan vastustamista sekä köyhyyden vähentämistä vaalivalle arvopohjalle on rakennettu opetussuunnitelma, joka valmentaa opiskelijoita laaja-alaiseen, joustavaan osaamiseen sosiaalialan leveydellä kentällä. (Sosionomin tutkinto-ohjelma: Sosionomi, 23SO, n.d.)

3.2 Sosionomikoulutus (AMK)

3.2.1 Sosionomin (AMK) kompetenssit ja pätevyys

Suomen ammattikorkeakoulujen sosiaalialan koulutuksen verkosto (SOAMK) hyväksyi päivitettyt sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen kompetenssit verkostokokouksessaan 20.4.2023. Kompetenssit sisältävät kuusi eri osa-aluetta: sosiaalialan eettisen osaamisen, sosiaalialan asiakastyön osaamisen, sosiaalialan palvelujärjestelmäosaamisen, kriittisen ja osallisuutta edistävän yhteiskuntaosaamisen, tutkimuksellisen kehittämis- ja innovaatio-osaamisen, sekä työyhteisö-, johtamis- ja yrittäjyysosaamisen. (SOAMK 2023.) SOAMK on päivittänyt myös erilliset kompetenssit varhaiskasvatuksen sosionomeille SOAMKin varhaiskasvatuksen alatyöryhmässä 27.11.2023.

TAMKin sosionomikoulutuksen keskeisiä teoreettisia lähtökohtia ovat osallisuus ja dialogisuus. Yhteisöllisyys, dialogisuus ja valmentavaa pedagogiikka läpileikkaavat opintoja alusta loppuun, ja opiskelijan yksilöllisyyttä huomioidaan monipuolisesti. Tutkinto-ohjelman tavoitteena on rakentaa vankka sosiaalialan ammatti-identiteetin perusta, joka tukee opiskelijan hyvinvointia ja jaksamista hänen siirtyessään työelämään. (Sosionomin tutkinto-ohjelma: Sosionomi, 23SO, n.d.)

Tutkinnon suorittanut on työssään Valviran laillistamana sosiaalihuollon ammattihenkilö. Mikäli opiskelija on valinnut varhaiskasvatuksen 60 opintopisteen opintokokonaisuuden, tulee hänestä valmistuttuaan varhaiskasvatustilain (540/2018 §27) mukainen varhaiskasvatuksen sosionomi. Julkisella, yksityisellä tai kolmannella sektorilla työskentelevän sosionomin mahdollisia tehtävänimikkeitä ovat muun muassa sosiaaliohjaaja, palveluohjaaja, sosiaalipalveluohjaaja, lastenkoordinohjaaja, päihde- ja mielenterveysohjaaja tai palvelukoordinaattori. Sosionomi voi myös työskennellä johtotehtävissä. Tyypillisesti heitä on sosiaali-, kuntoutus- ja kasvatustalain yksiköissä, esimerkiksi laitosten tai osastojen vastaavina ohjajina tai esihenkilöinä. (Sosionomin tutkinto-ohjelma: Sosionomi, 23SO, n.d.)

3.2.2 TAMKin sosionomiopintojen (AMK) lastensuojelullinen sisältö

Yleisesti sosionomin laajalle työkentälle valmistavien opintojen lisäksi Tampereen ammattikorkeakoulu tarjoaa lastensuojeluun ja perhetyöhön valmentavat opintojaksot vapaaehtoisesti valittavien moduuliopintojen muodossa. Lastensuojelun ja lapsi- ja perhelähtöisen työn opintojaksot ovat kymmenen opintopisteen laajuisia kokonaisuuksia, jotka pyrkivät perehdyttämään kyseisistä asiakasryhmistä kiinnostuneita opiskelijoita lasten ja perheiden kanssa tehtävään sosiaalityöhön. (Sosionomin tutkinto-ohjelma: Sosionomi, 23SO, n.d.)

Lastensuojelu-moduulilla on kattavat oppimistavoitteet. Sosionomina lastensuojelussa työntekijän tulee osata analysoida omaa ammatti-identiteettien sekä yksilönä että monitoimijaisen verkoston osana. Lapsen ja perheen herkkä asema lastensuojelun asiakkaana tulee tunnistaa ja heidän kokemuksiaan jäsenellä ja analysoida. Työskentelyssä tulee huomioida myös mahdollisten kriisi- ja trauma-reaktioiden sekä perheen vuorovaikutuksen haasteiden vaikutus työskentelyyn. Lastensuojelun avo-, sijais- ja jälkihuollon työorientaatiot ja menetelmät tulee tuntee, sillä ne ovat avainasemassa suunnitelmallisen lastensuojelun eri muodoissa. Opiskelija oppii jakson aikana tunnistamaan ja jäsentämään lastensuojelun ilmiöitä ja erityiskysymyksiä sekä perehtyy alan lainsäädäntöön. Opintojaksoon kuuluu myös lastensuojelun kriittinen analysointi ja kehittäminen. (Sosionomin tutkinto-ohjelma: Sosionomi, 23SO, n.d.)

Sisällöltään lastensuojeluopintojakso on laaja. Läpi käydään muun muassa opiskelijan omat lähtökohdat lastensuojelutyöhön, lapsi- ja perhelähtöinen työote, systeeminen lastensuojelu, itsenäistymisen ja elämänhallinnan mekanismit, digitalisaation mahdollisuudet, dokumentointi, ajankohtaiset ilmiöt työkentältä, sekä lait, säädökset ja laatusuosituksset. (Sosionomin tutkinto-ohjelma: Sosionomi, 23SO, n.d.)

Ylisosiaalineuvos Aulikki Kananoja (2018, 20) toteaa selvityksessään lastensuojelun henkilöstön riittävydestä ja kuormittavuuden vähentämisestä, että perhetyötä tulee vahvistaa osana lasten ja perheiden varhaisen tuen ja ongelmia ehkäisevän työn tehostamista. Hänen mukaansa arjen askareiden sujumisen tukeminen on tärkeää, eikä ammattilaisten ja koulutusta tarjoavien oppilaitosten tule

väheksyä sen merkitystä. Kananoja tarjoaa ratkaisuksi juuri sosionomeja, sillä ammattikorkeakouluopinnot antavat perhetyöhön hyvät valmiudet. (Kananaja 2018, 20.) TAMKin lapsi- ja perhelähtöisen työn moduulissa opiskelija oppii lapsen, nuoren ja perheen tukemista, perhetyön orientaatioita ja menetelmiä sekä toimimista lapsiperheiden palvelujärjestelmässä osana moniammatillista verkostoa (Sosionomin tutkinto-ohjelma: Sosionomi, 23SO, n.d.).

3.3 Sosionomi (AMK) lastensuojelussa

Sillä opinnäytetyömme pyrkii selvittämään Tampereen ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelijoiden näkemyksiä lastensuojelun työkentän houkuttelevuudesta, on tärkeää tarkastella sosionomien (AMK) roolia ja työllistymistä lastensuojelussa. Suomalaisen tutkimuksen mukaan sosionomin (AMK) työ lastensuojelussa on laaja-alaista, vuorovaikutteista yhteistyötä vanhempien ja lasten kanssa. Ennaltaehkäisevässä ja lapsi- ja perhekohtaisessa lastensuojelussa sosionomi toteuttaa yksilö- ja ryhmätason ohjaus- ja neuvontatyötä, joka pyrkii perheiden voimavarojen kartoittamiseen ja tukemiseen sekä dialogiseen työskentelyyn. (Hypönen 2013, 69.)

Sosionomit työskentelevät lastensuojelussa avohuollon puolella sosiaalitoimistojen sosiaaliohjaajina tai perhetyöntekijöinä. Vastuualueena voi olla lastensuojeluilmoitusten vastaanotto, palvelutarpeiden kartoittaminen ja palveluohjaus. (Raatikainen, Rahikka, Saarnio & Vepsä 2020, 74.) Perhetyö puolestaan pyrkii ehkäisemään tarpeen sijaishuollolle tukemalla vanhempia kasvatustehtävässä, ohjaamalla heitä tasapainoista arkea edesauttavien palveluiden piiriin ja arvioimalla jatkuvasti toteutettujen toimenpiteiden vaikuttavuutta ja lapsen etua (Raatikainen, Rahikka, Saarnio & Vepsä 2020, 84).

Sosionomin vastuualueisiin lastensuojelulaitoksissa kuuluu lapsen asiakassuunnitelman toteuttaminen ja lainmukaisen sijaishuollolle annetusta kasvatustehtävästä vastaaminen. Laitokseen sijoitetun lapsen yksilöllinen kasvu ja kehitys on turvattava ja hyvinvointia tukevan arjen sujuva jatkuminen varmistettava. (Raatikainen, Rahikka, Saarnio & Vepsä 2020, 81.) Sosionomien rooli lastensuojelun

sijaishuollossa profiloituukin usein ”arjen pyörittäjäksi”. He ovat linkkejä vanhempien ja lasten välillä, aidosti välittäviä aikuisia, hoivaajia ja auttajia, jotka asettavat rajoja ja vastaanottavat haastaviakin tunteita. (Bardy & Heino 2013, 75.) Lastensuojelulaitosten henkilöstömitoituksissa jopa vähintään puolet laitoksen työntekijöistä on sosionomeja (Laine, Luukkonen & Pietilä 2020, 1.)

Jälkihuollossa nuoren itsenäistymisen prosessia tuetaan monipuolisesti ja nuoren yksilöllisistä tarpeista käsin. Nuorta voidaan auttaa esimerkiksi taloudenhallinnassa, opiskeluissa ja itsenäisessä tai tukiasumisessa. (Raatikainen, Rahikka, Saarnio & Vepsä 2020, 81.)

Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia teettää tasaisin väliajoin jäsenilleen kyselyjä vastavalmistuneiden sosionomien ja sosiaalityön maistereiden sijoittumisesta työelämään sekä heidän kokemuksistaan koulutuksen laadusta. Vastavalmistuneiden urapolut 2023-kyselyyn vastasi 461 vuosina 2021 ja 2022 valmistunutta Talentian jäsentä, joista 69 % eli 316 vastaajaa oli viimeiseksi suorittanut sosionomin (AMK) -tutkinnon. Näistä sosionomeista 14 % työskenteli vastaushetkellä lastensuojelun laitoshuoltoyksikössä ja 8 % lastensuojelun avopalveluyksikössä (sisältäen perhetyön). (Landgrén 2023, 20.)

Lastensuojelu nousi esiin suurena työllistäjänä myös Jenni Rauman (2019) Talentialle tekemässä uraselvityskyselyssä. Kyselyn mukaan vastanneista sosionomeista (AMK) lastensuojelussa työuransa aikana joskus työskennelleitä oli 15 % ja 12,1 % kertoi olevansa vastaushetkellä töissä lastensuojelussa (Rauma 2019, 57). Sosionomeja lastensuojelussa eniten työllistää hyvinvointialue sekä yksityiset sosiaali- ja terveydenhoitoalan yritykset (Raatikainen, Rahikka, Saarnio & Vepsä 2020, 74; Landgrén 2023, 19).

4 TYÖN HOUKUTTELEVVUUSTEKIJÄT

Työkentän houkuttelevuus on monitahoinen ja tulkinnanvarainen käsite. Lähdimme tutkimuksen alkuvaiheessa määrittelemään sitä ensin subjektiivisten kokemustemme kautta ja etsimme sitten lähteitä täydentämään käsitteen määrittelyä sosiaalialan kontekstissa. Houkuttelevuus-käsitettä on tutkittu paljon työnantajavetoisesti; mitkä tekijät vaikuttavat tietyn firman, organisaation tai brändin vetovoimaisuuteen työmarkkinoilla. Alan sisäisten työkenttien houkuttelevuutta on tutkittu vähemmän, joten tutkimuksemme viitekehystä rakentaessa sovelsimme palasia eri lähteistä rakentaaksemme kyselyymme mahdollisimman kattavan paletin tekijöitä, joilla uskoimme olevan painoarvoa opiskelijoiden puntaroidessa tulevia harjoittelu- ja työpaikkojaan sosiaalialalla. Lastensuojelun työkentän houkuttelevuuden määrittelimme lopulta tutkimuksessamme kokoelmaksi tekijöitä, jotka vaikuttavat yksilön halukkuuteen hakeutua tietyn asiakasryhmän (lasten, nuorten ja perheiden) pariin työhön, jota raamittaa lastensuojelun viitekehys ja lainsäädäntö.

Terhi Tevameri toteaa Työ- ja elinkeinoministeriön teemaraportissaan Katsaus sote-alan työvoimaan (2021), että sote-alan vetovoimasta keskusteltaessa on ymmärrettävä, että ilmiö ei ole yhtenäinen. Eri ammateissa ja elämäntilanteissa olevat sosiaalialan ammattilaiset kokevat alan vetovoiman eri tavalla ja kokemuksen muodostavat palaset näyttävät erilaisilta. (Tevameri 2021, 73).

4.1 Aiemmat tutkimukset aiheesta

Vuonna 2021 Lastensuojelun Keskusliitto ja Talentia selvittivät kahdella eri kyselyllä lastensuojelun laitoshuollon sosionomien sekä sosioniopiskelijoiden (AMK) kokemuksia alan vetovoima- ja pitovoimatekijöistä sekä tekijöistä, jotka saivat heitä harkitsemaan alalta pois vetäytymistä. Kyselyihin vastasi 173 sosionomia, joista 82 % kertoi olevansa vakituudessa työsuhteessa sekä 184 sosioniopiskelijaa. Opinnäytetyömme kannalta etenkin opiskelijoilla teetetty kysely oli keskeinen. Aineiston mukaan noin 36 % vastaajista koki todennäköisyyden alalle työskentelylle korkeaksi, ja lähes yhtä moni (35 %) ilmoitti että ei aio työskennellä

lastensuojelussa valmistuttuaan. Viimeinen kolmasosa ei ollut varma vastauksestaan. (Tiili & Kuokkanen 2021, 40.)

Kyselyyn vastanneiden opiskelijoiden mukaan suurimmiksi vetotekijöiksi alalle nousivat työn merkityksellisyys (93 %), asiakaskunta (lapset, nuoret ja perheet) (85 %), koulutusta vastaava työ (52 %) sekä työilmapiiriin liittyvät tekijät (40 %). Alalta pois työntävät tekijät olivat vastaajien mukaan keho palkka (55 %), henkinen kuormittavuus (71 %), vuorotyö (61 %), henkilöstöressit (41 %) ja työn vaativuus (56 %). (Tiili & Kuokkanen 2021, 40.)

Huolestuttavaa alan tulevaisuuden kannalta oli myös, että 35 % vastaajista oli lastensuojelusta kielteinen ja 7 % erittäin kielteinen mielikuva. Noin puolet vastaajista raportoivat kuvansa lastensuojelusta myönteiseksi (47 % myönteinen, 3 % erittäin myönteinen). Positiivisiin mielikuviiin vaikuttaviksi tekijöiksi lukeutuivat kanssaopiskelijoiden kokemukset (46 %), opinnoista saatu tieto (44 %), työharjoittelukokemukset (34 %) ja julkisuuskuva (14 %). Negatiiviseen valoon lastensuojelun sai 76 % mielestä alan yleinen julkisuuskuva. Myös opiskelutovereiden ikävät kokemukset (47 %), opintojen sisältö (27 %) ja työharjoittelukokemukset (19 %) mainittiin kielteiseen mielikuvaan vaikuttavina tekijöinä. Avovastauksista tutkimuksessa nousivat esiin vielä väkivallan pelko, työn kuormittavuus ja vuorotyö. Myös palkkauksen koettiin olevan epäsuhdassa työn haasteellisuuteen nähden. (Tiili & Kuokkanen 2021, 40–44.)

Talentian vuonna 2017 tehdyssä Sosiaalityön työpaikkojen houkuttelevuus -selvityksessä kyselyyn vastanneet 525 sosiaalityöntekijää mainitsivat monenlaisia tekijöitä työpaikan houkuttelevuuteen liittyen. Ne oli luokiteltu selvityksessä kolmeen kategoriaan: työn sisältöön liittyviin tekijöihin, työolosuhteisiin ja organisaatioon liittyviin tekijöihin sekä muihin ulkoisiin tekijöihin. Vastaajat toivoivat työltä vaikuttamis- ja kehittämismahdollisuuksia, kiinnostavia ja monipuolisia työtehtäviä sekä mahdollisuuksia hyödyntää omaa osaamistaan sosiaalialan ammattieettisten periaatteiden mukaisesti. Houkuttelevan organisaation tulisi mahdollistaa etättyö, riittävät resurssit, työnohjaus ja positiivinen työilmapiiri. Myös johtamisen laatu koettiin tärkeäksi. Ulkoisiin tekijöihin listautui palkka, lisäkouluttautumismahdollisuudet, työpaikan maine, työmatkan pituus ja työsuhte-edut. (Paulin 2017, 2.)

Talentian työolobarometri 2024-selvityksessä 2 691 Talentian jäsentä vastasi kattavaan kyselyyn työoloistaan. Kysymys syistä, jotka olivat vastaajille tärkeitä heidän hakeutuessaan työhön sosiaalialalle, esitettiin sekä avoimena että strukturoituna. Suurimpina syinä vastauksissa esiin nousi samoja tekijöitä kuin aiemmassa tutkimuksessa: mahdollisuus tehdä arvokasta ja merkityksellistä sekä ihmisläheistä työtä, mahdollisuus toimia arvojen mukaisesti työtehtävässään, mahdollisuus työskennellä jonkin asiakasryhmän parhaaksi, sekä mahdollisuus osaamista vastaavaan, henkisesti palkitsevaan ja vastuulliseen työhön. (Talentia – työolobarometri 2024, 3.)

Työolobarometrissa selvisi myös, että joka toinen vastaaja harkitsee hakeutuvansa johonkin muuhun työhön sosiaalialalla. Joka kolmas puolestaan miettii vaihtavansa kokonaan alaa. Oman alan vetovoimaisuus koetaan heikkona. Tutkimuksen mukaan etenkin nuoremmat vastaajat eivät pitäneet sosiaalialan veto-voimaa hyvänä. Alle 30-vuotiaista vain 20 % pitää omaa alaansa vetovoimaisena, kun taas yli 60-vuotiaiden vastaajien keskuudessa vastaava luku on 37 %. Alla kuvattuna oman alan vetovoimaisuuden heikkoksi määrittäneiden vastaajien avoimista vastauksista koostettu sanapilvi, josta käy hyvin ilmi, että mitkä tekijät koetaan veto-voiman syntyä estäviksi (kuvio 1). (Talentia – työolobarometri 2024, 28–29.)

KUVIO 1. Sanapilvi sosiaalialalla työskentelevien avoimista vastauksista tarkentamaan kysymykseen siitä miksi he eivät koe omaa alaansa vetovoimaisena (Talentia – työolobarometri 2024, 29).

Opiskelijoiden näkökulmaa sosiaali- ja terveysalan työnantajan houkuttelevuudesta on tutkinut Veera Lehto (2021). Hänen YAMK-opinnäytetyönsä tutki työnantajan houkuttelevuustekijöitä sosiaali- ja terveysalan opiskelijoiden näkökulmasta. 34 vastaajaa Metropolia kolmannen vuoden sosiaali- ja terveysalan opiskelijoista nostivat itselleen merkityksellisiksi tekijöiksi palkkauksen, hyvät johtamistaidot, kehitysmahdollisuudet, työolosuhteet ja riittävän henkilöstöressin. (Lehto 2021.)

Osaamista sijaishuoltoon -hankkeen tiimoilta kartoitettiin Oulun ammattikorkeakoulun ja Diakonia-ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelijoiden ajatuksia lastensuojelun sijaishuollosta. Motivaatiotekijöinä kyselyissä mainittiin työn koettu merkityksellisyys ja vaikuttavuus, halu auttaa haavoittuvassa asemassa olevia lapsia ja nuoria sekä heidän perheitään, halu vaikuttaa työn laatuun sekä kokemus siitä, että alalle kaivataan uusia osaajia. Mainituksi tulivat myös mieluisa asiakaskunta sekä hyvä työympäristö. Omakohtaiset kokemukset työn tai harjoittelun kautta tuotiin esiin positiivisina tekijöinä sijaishuollon potentiaalia työnantajana pohdittaessa. Negatiivisina tekijöinä opiskelijat nimesivät sijaishuollon kuormittavuuden, haastavuuden, väkivallan uhan, huonon palkan sekä vuorotyön. Osa opiskelijoista myös koki, että oma osaaminen oli riittämätöntä sijaishuollon työtehtäviin tai että lastensuojelussa oli puutteita, joihin heillä ei työntekijöinä ollut tarpeeksi muutosvaltaa. (Määttä, Laine, Schroderus & Tervasoff, n.d; Laine, Luukkonen & Pietilä 2020.)

4.2 Tutkimukseen valikoituneet työn houkuttelevuustekijät

Tutkimukseemme valikoitui lopulta 24 erilaista tekijää, joiden vaikutusta (positiivista, neutraalia tai negatiivista) lastensuojelun työkentän houkuttelevuuteen pyysimme vastaajia arvioimaan. Jaoimme tekijät kolmeen eri kategoriaan: työhön liittyviin tekijöihin, mielikuviin ja muihin syihin.

Työhön liittyviksi tekijöiksi määrittelimme vuorotyön, palkan, työhyvinvoinnin, työn sisällön, jatkokouluttautumismahdollisuudet, työturvallisuuden, työllistymismahdollisuudet, etenemismahdollisuudet ja asiakaskunnan. Mielikuva-kategoriassa

oli kuormittavuus, väkivallan mahdollisuus, työn vaativuus, vaikuttamismahdollisuudet, median luoma kuva ja työn arvostus/maine. Vastaajille henkilökohtaisempiin syihin listasimme oman osaamisen, historian ja persoonan, vastuun, läheisten kokemukset, työn merkityksellisyyden, opinnot, harjoittelut ja työkokemuksen. Osa tekijöistä olisi määrittelystä ja näkökulmasta riippuen voinut mennä useaanakin kategoriaan, mutta teimme rajanvedot tällä kertaa edellä mainitulla tavalla. Kategoriasta riippumatta vastausvaihtoehdot olivat samat ja vastaajille annettiin mahdollisuus tarkentaa vastaustaan sanallisesti tai lisätä kuhunkin kategoriaan oma kohtansa.

Seuraavaksi avaamme muutamia aiemmista tutkimuksista merkittävänä tekijöinä esiin nousseita, houkuttelevuuteen liittyviä käsitteitä. Lastensuojelun merkityksellisyys, kuormittavuus ja mielikuvat mediassa sekä yhteiskunnassa nousivat useissa tutkimuksissa houkuttelevuuteen ja kentän vetovoimaan vaikuttaviksi tekijöiksi.

4.2.1 Työn merkityksellisyys

Sosiaalialan työ koetaan tärkeäksi. Se on parhaimmillaan luovuuteen kannustavaa, ihmisläheistä, työyhteisön ja koko yhteiskunnan yhteistoimintaan haastavaa sekä palkitsevaa juurikin vaativuutensa valossa. (Yliruka, Karvinen-Niinikoski & Koivisto 2009, 13.) Sosiaalityötä kuulee usein kutsuttavaksi kutsumusammattiksi, ja työn merkityksellisyyden kokemus onkin tämän käsitteen ytimessä. Tunne siitä, että työmme palvelee suurempaa, ylevää päämäärää on voimakas vaikuttaja. Tutkimusten mukaan kutsumustyötä tekevät ovat työssään ja elämässään tyytyväisempiä ja raportoivat useammin myönteisiä kokemuksia johdostaan ja työyhteisöstään. He arvostavat korkeaa palkkaa enemmän työstä saamaansa täyttymyksen tunnetta. (Wrzesniewski, Dutton & Debebe 2003; Wrzesniewski, McCauley, Rozin & Schwartz 1997.) Merkityksellisyys työssä lisää myös työntekijöiden tuottavuutta ja lojaaliutta sekä organisaation pitovoimaa (Geldenhuis, Łaba & Venter 2014). Merkityksellistä työtä on kutsuttu jopa fundamentaaliseksi ihmisten perustarpeeksi, joka täyttää yksilöiden kaipuun vapauteen, arvokkuuteen ja autonomiaan (Yeoman 2014).

Martela ja Pessi (2018) toteavat artikkelissaan työn merkityksellisyyden koostuvan kolmesta komponentista: subjektiivisesta kokemuksesta työn arvosta ja tärkeydestä, kokemuksesta itsensä toteuttamisesta töissä ja työn laajemmasta merkityksestä. Sosiaalityöllä on ylevä päämäärä positiivisen muutoksen aikaansäämisen edesauttamisessa ihmisten elämässä, mutta pelkkä sisäinen auttamisen halu ja oman työn tärkeyden kokemus ei riitä. Sekä organisaation että yhteiskunnan on tunnustettava sosiaalityön arvo ja merkitys, jotta syntyy täysivaltainen, työtyytyväisyyttä ylläpitävä kokemus työn merkityksellisyydestä. (Meltti & Kara (2009, 33.) Merkityksellisyys ei myöskään ole mikään staattinen itseisarvo, vaan elävä ja muuttuva kokemus, johon vaikuttaa sekä työntekijän sisäiset että ulkoiset muuttajat.

Työn merkityksellisyys on keskeinen osa sosiaalialan veto- ja pitovoimaa, mutta se altistaa työhön henkisesti sitoutuneita ihmisiä myös vahvasti työuupumukselle. Kun työ asetetaan keskiöön elämän tarkoitusta, merkitystä ja arvoa puntaroidessa, saattaa työntekijä tulla antaneeksi työlle itsestään enemmän kuin olisi mielekästä etenkin työn aineellisiin vastineisiin peilatessa. (Hakanen 2004, 221–222.)

4.2.2 Työn kuormittavuus

Sosiaali- ja terveysministeriö määrittelee työhyvinvoinnin kokonaisuudeksi, jossa työ ja sen mielekkyys, työntekijän fyysinen terveys, turvallisuus ja hyvinvointi ovat jatkuvassa vuoropuhelussa. Se on avainasemassa työssä jaksamisessa, työn tuottavuudessa ja työhön sitoutumisessa. Vastuun työhyvinvoinnista jakavat työnantaja ja työntekijä yhdessä. (STM n.d.)

Kuormittavuus on keskeinen käsite työhyvinvointitutkimuksessa. Kuormittavien tekijöiden välttämistä ja vähentämistä työpaikalla edellyttää myös Suomen lainsäädäntö (Työturvallisuuslaki 738/2002 25 §). Sosiaalialalla yleisiä kuormitustekijöitä ovat työresurssipula, palkkapolitiikka, koulutusaukot, organisatorinen hämmentävyys, suuri asiakasvolyyymi, vaihtuvuus työpaikalla, kielteinen julkisuuskuva, sosiaalisten ongelmien kasautuminen ja monimutkaistuminen, vaativa

asiakaskunta, väkivallan pelko sekä muut työturvallisuushaasteet, johtamisen ongelmat ja työtehtävien rutinoituminen sekä kasvava tietotekniikkapainoisuus (Yliruka, Karvinen-Niinikoski & Koivisto 2009, 13–14).

Lastensuojelutyössä työntekijä altistuu myös usein henkiselle kuormitukselle. Traumatisoitujen ihmisten kohtaaminen ja asiakkaiden haastavat elämäntilanteet (Salo ym. 2016, 24) sekä henkinen ja fyysinen väkivalta sekä niiden uhka ovat usein läsnä etenkin laitosympäristössä (Hoikkala 2017, 31).

Lastensuojelun kuormittavuuden vähentämiseksi tehtiin selvitystyö vuonna 2018 osana lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmaa (LAPE). Sosiaali- ja terveysministeriö antoi vastuun selvitystyöstä ylisosiaalineuvos Aulikki Kananojalle. Selvityksessä todetaan, että lastensuojelun sosiaalityön kuormittavuus on noussut esiin kentällä sekä kehitysohjelmissa useiden vuosien ajan. Asiakasmäärien jatkuva kasvu, lainsäädäntömuutokset, prosessin määrääjät sekä tiukentuneet dokumentointiin liittyvät vaatimukset ajavat työntekijöitä ahtaalle. Myös pitkäaikaiset rekrytointivaikeudet ja työntekijöiden suuri vaihtuvuus lisäävät kuormitusta. Eriytyisen vaikean tilanteen purkamisesta tekee kuormituksen monialaiset taustatekijät. Sen kasaantumiseen vaikuttaa lastensuojelutyön organisointi, johtaminen, kitka terveydenhuollon ja lastensuojelun rajapinnoilla sekä eettinen kuormitus kun työntekijä joutuu tekemään työssään arvojensa vastaisia kompromisseja esimerkiksi resurssisyistä. Lastensuojelutyöhön liittyvien realiteettien ja tarpeiden näkyväksi tekeminen päättäjille vie myös voimavaroja. (Kananoja 2018, 8–11.)

Kuormitustekijöiden vastapainoksi tarvitaan työhyvinvointia vahvistavia tekijöitä, jotta yksittäisten työntekijöiden voimavarat eivät kuluisi kohtuuttomasti. Pohjoismaisen sosiaalityön työhyvinvointia kirjallisuuskatsauksen keinoin tutkineet Katri Vataja ja Ilse Julkunen (2004) kokosivat yhteen tekijöitä, jotka edistävät sosiaali-toimistossa työskentelevien työhyvinvointia. Työn suunnitelmallisuus ja arvostus, itseohjautuvuus ja vaikutusmahdollisuudet, johtaminen, työyhteisön yleinen ilmapiiiri ja tarjoama tuki sekä osaamisen kehittäminen yhdessä työntekijän sisäisen motivaation, työn mielekkyyden ja työhön sitoutumisen avulla luovat positiivisia vaikutuksia yksilön työhyvinvointiin (Vataja & Julkunen 2004, 26). Vastuu lasten-

suojelun kuormittavuuden vähentämisellä on kuitenkin viime kädessä päätöksentekijöillä, hyvinvointialueilla ja organisaatioilla, ei pelkästään yksittäisillä työntekijöillä tai esihenkilöillä.

4.2.3 Lastensuojelun mielikuvat ja julkisuuskuva

Kyselymme mielikuvat-osiossa on useita tekijöitä, jotka olisi voinut sijoittaa myös työ-kategoriaan, mutta halusimme välttää viestimästä vastaajille, että esimerkiksi kuormittavuus, työn vaativuus ja väkivallan mahdollisuus olisivat lähtökohtaisia tekijöitä lastensuojelutyössä ja täten jättää tulkinnanvaraa mielikuvien ja lastensuojelutyön realiteettien välille. Mielikuva-sana yhdistyy helposti keskustelussa julkisuuskuvaan. TAMKin sosionomiopiskelijoiden näkemykset ja mielipiteet lastensuojelusta eivät kuitenkaan rajaudu pelkästään median ja sosiaalisen median maalaamiin kuviin, vaan erilaiset työkenttään liitetyt mielikuvat ovat rakentuneet monenlaisista kuten opintojen sisällöstä, harjoitteluista ja työkokemuksista sekä ajastusten- ja kokemustenvaihdosta opiskelutovereiden kanssa. Mielikuvat eivät koskaan muodostu tyhjiössä vaan vuorovaikutuksessa sosiaalisen toiminnan ja kulttuurin kanssa. Yksilöiden arvot, merkitykset ja tarkoitusperät juontavat juurensa yhteiskunnasta ja sen sosiokulttuurisesta perimästä. (Helenius-Mäki 2009, 24–25.)

Lastensuojelun julkisuuskuvaa puolestaan on tutkittu monesta näkökulmasta viimeisen vuosikymmenen aikana. Helsingin Sanomissa pääasiassa vuonna 2020 julkaistuja lastensuojelua käsitteleviä sisältöjä maisterintutkielmassaan analysoinut Kati Rissanen havaitsi, että yleisimmin lehdessä esiintyvät teemat koskivat resurssipulaa, sijoitettuihin lapsiin kohdistuneita väärinkäytöksiä ja lastensuojelun heikkoa vaikuttavuutta. Eli sävy oli suurilta osin kielteinen, mutta lehdestä löytyi tasaisesti myös kirjoituksia, joissa rakennettiin lastensuojelusta kuvaa asian-tuntevana ja tehokkaana tahona. (Rissanen 2022, 42.) Helsingin Sanomien ja Yleisradion uutissivuston lastensuojelua käsittelevää sisältöä tutkinut ja vertaillut Merja Degerlundin (2015) Talentian etiikkapalkinnon voittanut pro gradu -tutkielma oli samoilla linjoilla (Talentia Uutiset 2016). Tutkimuksessaan Degerlund päätyi tulokseen, että lastensuojelun mediakuva oli monitahoinen. Valtaosa me-

dia-aineistosta lähestyi lastensuojelua ongelmalähtöisesti, mutta myös myönteiseen valoon asettavia kirjoituksia löytyi melko paljon. Etenkin Yleisradion verkkouutissivulla lastensuojelusta uutisoitiin myönteisempään tai neutraaliin sävyyn. Helsingin Sanomat taas oli uutisoinneissaan negatiivisempi ja draamanhakuisempi. Yksipuolinen, lähes demonisoiva lähestymistapa lastensuojeluun houkuttelee varmasti draamannälkäisiä lukijoita, mutta on lastensuojelun työkentän maineelle erittäin vahingollinen. (Degerlund 2015, 86–87.)

Sosiaalisessa mediassa lastensuojelun julkisuuskuva oli syvästi kielteinen Nea Nevalaisen (2017) pro gradu -tutkielmatutkimuksen perusteella. Facebookissa jaetun kyselyn tuloksista selvisi, että vastaajat kokivat lastensuojelun tehottomaksi, kiireiseksi ja resursseiltaan puutteellisiksi. Myös mediassa piirretty kuva lastensuojelusta oli vastaajien näkökulmasta huono ja painottui huostaanottoihin. Vastaajat raportoivat menettäneensä luottoa lastensuojelun työntekijöihin ja aineistossa kerrottiin suoranaista pelosta lastensuojelua kohtaan. (Nevalainen 2017, 77–78.)

Anu Mäkelä (2015) pyrki pro gradu -tutkielmassaan selvittämään, minkälaisia eroja lastensuojelun maineessa oli sosiaalityön opiskelijoiden, toimittajien ja lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden silmissä. Samansuuntaisia vastauksia eri ryhmien välillä tuli alan vahvuuksien ja heikkouksien suhteen. Lastensuojelu näyttyi aineiston valossa hyvänä, vastuullisena ja tarpeellisena kokonaisuutena. Erityisesti lastensuojelun sosiaalityöntekijät tuottivat arvostusta omaa työtään kohtaan. Heikkouksina nähtiin organisaation rakenteet, puutteelliset resurssit sekä työn tuki. Toimittajilla oli opiskelijoita ja sosiaalityöntekijöitä selkeästi negatiivisempi kokonaiskuva lastensuojelusta. Heidän vastauksissaan esiin nousi huostaanotot huomattavasti muita ryhmiä useammin, mikä antaa olettaa, että heillä olisi lastensuojelun työstä vääristynyt tai puutteellinen kuva. (Mäkelä 2015, 65–66.)

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

5.1 Opinnäytetyön tarkoitus ja tutkimuskysymykset

Tutkimuksemme tarkoituksena oli selvittää, kokevatko TAMKin sosionomiopiskelijat lastensuojelun työkentän vetovoimaisena, ja mitkä asiat vaikuttavat heidän mielipiteisiinsä lastensuojelun työkentän houkuttelevuudesta potentiaalisena työnantajana. Halusimme myös selvittää, korreloivatko opiskelijoiden kyselyyn antamat vastaukset lastensuojelun haastavan nykytilanteen kanssa. Pyrkimyksemme oli kartoittaa opiskelijoiden näkemyksiä kattavasti sekä määrällisen että laadullisen tutkimuksen keinoin.

Valitsimme juuri tämän aiheen henkilökohtaisen mielenkiinnon ja kokemusten vuoksi. Olimme lukeneet kattavasti uutisointia lastensuojelun epäonnistumisista ja resurssihaasteista. Myös omakohtaiset kokemuksemme alalta tukivat median luomaa mielikuvaa lastensuojelusta erittäin kuormittavana ja vaativana työkentänä. Meille heräsi ajatus selvittää, että miten halukkaita TAMKin sosionomiopiskelijat ovat tekemään töitä lastensuojelun työkentällä tulevaisuudessa nykytilanteen valossa. Minkälaisilla tekijöillä on vaikutusta sosionomiopiskelijoiden mielikuviin ja mielipiteisiin lastensuojelun työkentää kohtaan, ja ovatko nämä vaikutukset positiivisia vai negatiivisia?

Lähtökohtamme tutkimukselle olivat lastensuojelun haastava nykytilanne, negatiiviset uutisoinnit aiheesta sekä omat että opiskelijakollegoidemme raskaat kokemukset, mutta tavoitteemme tutkimuksessa oli lähestyä aihetta mahdollisimman neutraalisti. Pyrimme ennakkoasenteistamme huolimatta rakentamaan kyselyn painottamatta kielteistä sävyä, sillä tutkijoiden asenteet ja tutkimukset lähtökohdat saattavat päätyä määrittelemään sen millaisen tutkimusasetelman tutkija tulee luoneeksi. Täydellistä objektiivisuutta tutkimuksessa voi olla lähes mahdotonta saavuttaa, mutta hyvän tutkimuseettisen objektiivisuuden synty onkin oman subjektiivisuutensa tunnistamisessa. Tutkijat eivät saisi tiedostamattaan sekoittaa omia ajatuksiaan, arvojaan ja asenteitaan tutkimuskohteeseen. (Eskola & Suoranta 1998, 14.)

Tutkimuskysymyksemme tässä opinnäytetyössä olivat seuraavat:

1. Mitä mieltä Tampereen ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelijat ovat lastensuojelusta mahdollisena tulevaisuuden työkenttänä?
2. Mitkä asiat ovat vaikuttaneet opiskelijoiden näkökulmiin lastensuojelun työkentän houkuttelevuudesta?
3. Korreloivatko saadut tulokset mitenkään lastensuojelun nykytilanteen kanssa?

5.2 Kyselytutkimuksen kehittäminen ja toteutus

Kyselytutkimuksen tekeminen opinnäytetyössämme oli meille heti ideointivaiheessa selkeä päämäärä. Aloitimme tutkimusprosessimme tutustumalla aiempiin opinnäytetyöimme aihealueesta tehtyihin tutkimuksiin (Määttä, Laine, Schroderus & Tervasoff n.d; Paulin 2017; Laine, Luukkonen & Pietilä 2020; Tiili & Kuokkanen 2021; Lehto 2021; Talentia – työolobarometri 2024), joiden pohjalta aloimme pohdintaan oman tutkimuksemme toteutusta ja kyselyn muodostamista. Listasimme erilaisia asioita ja tekijöitä, jotka vaikuttavat työskentelyyn lastensuojelussa. Pohdimme myös työolosuhteiden lisäksi työntekijän sisäisiä vaikuttajia, kuten työntekijän persoonaa ja historiaa lastensuojelun työkentän houkuttelevuuden kannalta. Konsultoimme myös opinnäytetyömme ohjaajaa, Tampereen ammattikorkeakoulun sosiaalialan lehtori Jaana Kokkista, jotta saisimme mahdollisimman laajan näkökulman tekijöistä, jotka voisivat vaikuttaa opiskelijan mielipiteeseen lastensuojelun työkentästä.

Päätutkimusmetodimme oli kvantitatiivinen, mutta kyselyssämme oli myös yksi avoin kysymys ja mahdollisuus tarkentaa houkuttelevuustekijöihin liittyviä monivalintakysymysten vastauksia sanallisesti. Analysoimme nämä näin saamamme aineiston kvalitatiivisesti sisällönanalyysin keinoin. Päädyimme tähän ratkaisuun siksi, että näin saamme mahdollisimman laajasti tietoa kyselyyn vastaavilta, ja voimme tarjota heille mahdollisuuden kertoa tarkasti omista henkilökohtaisista näkemyksistään ja kokemuksistaan. Laadullinen ja määrällinen tutkimus määrittellään usein vertailemalla niitä toisiinsa, vaikka ne eivät välttämättä toimi toisilleen vastakohtina tai sulje toinen toistaan pois. Valitulla tutkimusmenetelmällä on

lähtökohtaisesti vain välinearvo tutkimuksen toteutuksessa, ne eivät itsessään määrittele tutkimuksen arvoa tai tavoitteita. (Puusa, A & Juuti, P. 2020, 73.) Kyselytutkimuksemme oli tämän vuoksi puolistrukturoitu, sillä kyselymme sisälsi sekä avoimia kysymyksiä että monivalintakysymyksiä.

Ennen kyselyn julkaisua kyselylomake tulee testata ennen varsinaisen aineiston keräämisen aloittamista (Vilka 2007, 78). Teimme kyselytutkimuksestamme pi-lottiversion muutamalle vapaaehtoiselle, ja heidän antamansa palautteen perusteella muokkasimme verkkokyselyn viimeiseen muotoonsa (Liite 1). Valitsimme verkkokyselyn sen nopean ja yksinkertaisen jaettavuuden sekä vastausaineiston helpon analysoitavuuden vuoksi. Kyselyyn olisi myös vaivatonta vastata, sillä se onnistuisi joko puhelimella, tabletilla tai tietokoneella. Kysely toteutettiin TAMKin e-lomake-editorilla, jolla saimme kyselyn haluamaamme muotoon. Lisäksi e-lomake-sivustolla pystyy tekemään aineistosta meille oleellisia taulukoita, ja loput taulukoinnista ja analysoinnista on toteutettu SPSS-ohjelmistolla. Kyselyssä ei kysytty vastaajalta henkilötietoja, joista yksittäisiä vastaajia voitaisiin tunnistaa. Vastausaineistoon on pääsy vain opinnäytetyön tekijöillä sekä tarvittaessa opinnäytteemme ohjaajalla Jaana Kokkisella. Kyselytutkimuksella kerätty aineisto tuhotaan tämän opinnäytetyön valmistuttua.

Aineistomme kerättiin 6.-12.2.2024. Saimme tässä ajassa vastauksia 123 kappaletta, joista kaksi oli tuplavastauksia. Lopullinen kyselyvastausten määrä vastausten analysoinnin jälkeen oli näin ollen 121. Kyselyä levitettiin sähköpostitse saattekirjeen (Liite 2) kanssa kaikille TAMKin sosionomitutkinnon sähköpostilistalla olleille opiskelijoille sekä sosionomiopiskelijoiden omissa WhatsApp-chatryhmissä. Lisäksi meillä oli suunnitelmassa tulostaa kyselyyn vieviä QR-koodeja ja viedä niitä TAMKin käytävien seinille ja pöydille, mutta koimme, että saimme kyselymme jo tarpeeksi suuren määrän vastauksia sähköpostilistakutsulla sekä chat-ryhmiin lähetetyillä muistutuksilla.

5.3 Kvantitatiivinen tutkimus

Kvantitatiivinen eli määrällinen tutkimusote antaa mahdollisuuden tutkia kerättyä tietoa numeerisesti. Osa kyselystämme oli strukturoitu eli kuratoitu sellaiseen

muotoon, että kaikki ymmärtäisivät kysymykset ja niiden vastausvaihtoehdot samalla tavalla. Kyselyn osittainen strukturointi kvantitatiivisen aineiston osalta auttoi pitämään kyselyn myös mahdollisimman objektiivisena eli puolueettomana. Objektiivisuudella edesautetaan tutkijan tai tutkijoiden mahdollisimman vähäistä vaikutusta tutkimuksen vastauksiin tai muihin tuloksiin. (Vilkkä 2007, 13–16.)

Mielipiteiden ja asenteiden mittaamiseen yleisimmin käytetty vaihtoehto kyselytutkimuksissa on Likertin asteikko. Valitsimme viisiportaisen Likertin asteikon myös omaan kyselytutkimukseemme kvantitatiiviseen osioon työkentän houkuttelevuuteen liittyvien tekijöiden vaikutuksen arvioinnissa, sillä asteikko helpottaa vastausaineiston analysointia. (Valli 2018, 92.)

Pyrkimyksemme oli käyttää kyselylomakkeen muodostamisessa erityistä huolellisuutta, sillä kysymysten valinta luo perustan koko tutkimuksen onnistumiselle. Mikäli kysymyksissä ja vastausvaihtoehdoissa on epämääräisyyttä tai liikaa tulkinnanvaraisuutta, saattavat tulokset vääristyä. Kysymykset eivät myöskään saa olla liian johdattelevia. Kyselyn rakentamisessa on kyettävä vakuuttamaan vastaaja kyselyn merkityksellisyydestä ja luoda vastaajaan tietynlainen luottamusuhde. (Valli 2018, 81–82.) Uskoimme, että asemamme vastaajien opiskelijakollegoina edesauttoi suhteen muodostumista.

Kvantitatiivinen tieto, jota vastaajilta keräsimme, liittyi mm. vastaajan vuosikursiin, ikään, tehtyihin/käynnissä oleviin työharjoitteluihin ja lastensuojelun työkenttään liittyvään mielenkiintoon ja siihen liittyviin tekijöihin. Pyrimme muotoilemaan kysymykset niin, että ne toteuttavat monivalintakysymysten perusperiaatetta niin, että kysymyksessä on esitetty kaikki mahdolliset vaihtoehdot ja vastaajan on kyettävä valitsemaan niistä yksi (Alkula, Pöntinen & Ylöstalo 1994, 133).

Olemme analysoineet osaa kvantitatiivisesta aineistostamme käyttäen ristiintaulukointia ja muodostamalla vastausten suhteellisista jakaumista kuvaajia. Ristiintaulukointi yksinkertaisesti selitettynä ”ilmaisee kahden luokitellun muuttujan välistä riippuvuutta” (Vilkkä 2007, 118). Käytimme aineistomme analysoinnissa suurilta osin prosenttilukuja ja prosentteja kuvaavia taulukoita ja kuvaajia yhtenäisemmän ja helpommin luettavan aineistoanalyysin takaamiseksi. Analysoimme

aineistoamme muodostamalla SPSS-ohjelmistolla ristiintaulukoinnin keinoin taulukkoja, joilla riveillä on seurausmuuttujana kiinnostus lastensuojelun työkenttää kohtaan ja sarakkeilla syymuuttujana muun muassa vastaajien ikäjakauma. Teimme ristiintaulukoinnin kautta muodostetuilla taulukoille lopuksi khii-toiseen testiin, jolla lasketaan tulosten tilastollista merkitsevyyttä. Tämän ns. riippumattomuustestin tulosten perusteella tutkimuksemme ristiintaulukoitujen kysymysten vastausten tuloksilla ei ole tilastollista merkitsevyyttä. On huomionarvoista, että khii-toiseen testi ei paljasta mitään ristiintaulukoiden sisältämien erojen merkitsevyydestä, vaan se on ainoastaan tilastotieteellinen työkalu. (Ristiintaulukointi.) Jo suhteellisen pieni otoskokomme tarkoittaa, että ristiintaulukoinnin keinoin tehdyjä havaintoja ei voida laajentaa koskemaan koko perusjoukkoa eli TAMKin sosionomiopiskelijoita.

5.4 Kvalitatiivinen tutkimus

Kvalitatiivista tietoa keräsimme avointen ja tarkentavien kysymysten avulla. Koimme, että avoimet tekstivastaukset elävöittäisivät ja täydentäisivät keräämäämme jäykkää tilastotietoa. Laadullisessa tutkimuksessa pyritään kuvailemaan, ymmärtämään ja tulkitsemaan tutkimuskohteena olevaa ilmiötä (Kananen 2014, 18). Kvalitatiivisessa tutkimusotteessa korostuu todellisuuden ja siitä saatavan tiedon subjektiivinen luonne. Keskeistä on tutkittavien kokemukset ja tutkijan tehtävä on tarjota teoreettisesti mielekäs tulkinta tutkimuksen kohdeilmiöstä. Laadullinen tutkimusote soveltuu erittäin hyvin senkaltaisten ilmiöiden tutkimiseen, jotka perustuvat ihmisten väliseen vuorovaikutukseen, ihmismieleen ja sitä jäsentävään kielenkäyttöön. Sitä havainnoidaan kohdeyhteisön jäsenen silmin. Etäisyys tutkijan, tuotetun aineiston ja tutkimuskohteen välillä on näin tyypillisesti ohut. (Puusa & Juuti 2020, 69–74.) Meidän tapauksessamme tutkijan ja tutkittavan välinen rajapinta on lähtökohtaisesti lähes olematon, sillä olemme itsekin osa tutkimusyhteisöämme, TAMKin sosionomiopiskelijoita.

Käytimme kvalitatiivisen eli laadullisen aineistomme analysointiin sisällönanalyysin metodeja. Sisällönanalyysia voidaan käyttää perusmetodina miltei kaikessa kvalitatiivisen tutkimuksen analysoinnissa. Sisällönanalyysia käytetään kuvaamaan ja selittämään aineiston sisältöä ja kerättyä tietoa, ja menetelmällä pyritään

luomaan tutkittavasta asiasta kuvaus tiiviissä ja yleisessä muodossa. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 78–87.)

Sisällönanalyysin runko on esitetty seuraavanlaisena esimerkiksi Jyväskylän yliopiston filosofian laitoksen tutkijan Timo Laineen toimesta (Tuomi & Sarajärvi 2018, 78 mukaan):

1. Tee päätös siitä, mikä aineistossa kiinnostaa.
2. Käy läpi aineisto ja merkitse ja erittele asiat, jotka sisältyvät kiinnostukseen.
3. Kaikki muu jää pois tutkimuksesta.
4. Kerää merkityt ja eriteltyt asiat yhteen ja erilleen muusta aineistosta.
5. Luokittele, teemoita tai tyyppitele aineisto.
6. Tee yhteenveto aineistosta.

Etenemällä yllä kuvatun rungon mukaisesti saadaan sisällönanalyysin avulla myös rajattua tutkimusaineistosta pois asioita, jotka saattavat olla kiinnostavia, mutta eivät liity nimenomaisen tutkimuksen tekemiseen sen tarkoituksen tai tutkimuskysymysten pohjalta. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 79–80.) Aineistossamme meitä kiinnostivat vastaukset, joista saisimme tietoa tutkimuskysymyksiämme varten. Kävimme läpi avoimet vastaukset ja erittelimme sieltä asiat, jotka liittyivät lastensuojelun työkentän houkuttelevuuteen ja siihen vaikuttaviin tekijöihin. Keräsimme eriteltyt asiat yhteen listaan, joista luokittelimme tekijöitä sen mukaan, kuinka monesti ne oli mainittu avoimissa vastauksissa. Lopuksi valitsimme tuloksista tutkimuksemme kannalta olennaisimmat ja kokosimme sekä määrällisen että laadullisen yhteenvedon saamistamme kvalitatiivisen aineiston tuloksista taulukoinnin ja sisällönanalyysin keinoin.

Vastauksia tarkastellessamme on aina muistettava yleinen kriittisyys ja yleistämättömyys, kun huomioidaan opinnäytetyön aineiston koko ja aineiston keräämiseen käytetty joukko. Saamiamme tuloksia ei voi yleistää koskemaan esimerkiksi kaikkia sosionomiopiskelijoita, vaan kyselytutkimuksen vastaukset voivat antaa vain viittauksia ja näkemyksiä tutkimuksen aiheeseen. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 183.) Avoimet vastaukset ovat myös aina subjektiivisia ja henkilökohtaisia käsityksiä käsiteltävistä aiheista.

5.5 Tutkimuksen eettisyys

Hyvän tieteellisen käytännön (2021) mukaisesti noudatimme tutkimustamme tehdessä rehellisyyttä ja yleistä huolellisuutta sekä tarkkuutta opinnäytetyömme toteuttamisessa ja sen tulosten arvioimisessa. Otimme myös asianmukaisesti huomioon aiempien tutkimusten ja muiden lähteiden saavutukset ja viittaamme niihin niiden arvon mukaisesti. Arvioimme työmme todenmukaisuutta ja eettisyyttä koko opinnäytetyöprosessin ajan. (Hyvä tieteellinen käytäntö 2021.)

Kyselyä toteuttaessamme otimme huomioon myös ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet, joissa huolehdimme esimerkiksi kunnioituksesta aiheistomme mahdollistavia vastaajia kohtaan, ja toteutimme tutkimuksemme aiheuttamatta vastaajille minkäänlaista haittaa. Huolehdimme myös siitä, että kyselyyn vastaaminen on vapaaehtoista, kyselyn keskeyttämisen helppoudesta ja siitä, että vastaaja sai ennen kyselyä tietoa kyselyn sisällöstä ja mahdollisuuden antaa suostumuksensa kyselyyn osallistumisesta. Huolehdimme myös vastaajan yksityisyyden suojasta ja varmistimme kyselymme asettelulla, että vastaajan anonymiteetti säilyy ja häntä ei voi yhdistää omiin vastauksiinsa ilman vastaajan omaa tahtoa. (Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettisen ennakkoarvioinnin ohje, 7–13.)

6 TUTKIMUSTULOKSET

6.1 Vastaajien taustatiedot

Saimme kyselytutkimukseemme vastauksia yhteensä 123, ja vastausten analysoinnin ja tuplavastausten poiston jälkeen lopullinen vastausmäärä oli 121. Taulukossa 1 esitetty vastausten jakautuminen lukuvuositason mukaisesti.

TAULUKKO 1. Vastaajien lukuvuositasojakauma.

Monennenko vuoden sosionomiopiskelija olet?

	Frekvenssi	Prosentti	Kumulatiivinen Prosentti
1	37	30,6	30,6
2	39	32,2	62,8
3	28	23,1	86,0
4	16	13,2	99,2
5	1	,8	100,0
Yhteensä	121	100,0	

Vastaajista yli puolet (70kpl) oli 18–27-vuotiaita. Taulukossa 2 tilastoituna vastaajien ikäjakauma.

TAULUKKO 2. Vastaajien ikäjakauma.

Minkä ikäinen olet?

	Frekvenssi	Prosentti	Kumulatiivinen prosentti
18-22	37	30,6	30,6
23-27	33	27,3	57,9
28-32	24	19,8	77,7
33-40	14	11,6	89,3
40-50	9	7,4	96,7
50+	4	3,3	100,0
Yhteensä	121	100,0	

Valtaosa vastaajista ei ole ollut harjoittelussa lastensuojelussa TAMKin sosionomiopintojen aikana. Vastaajista 16 kertoi olleensa työharjoittelussa ja 105 puo-

lestaan ei ole toistaiseksi ollut. Töissä lastensuojelussa kertoi taas olleensa hie-
man useampi, 22 vastaajaa. 99 vastaajalla ei ole kokemusta lastensuojelusta
työpaikkana. 22 lastensuojelussa töissä olleista puolet (11 vastaajaa) on myös
tehnyt työharjoittelun TAMKin sosionomiopintojen aikana. Siis vain viisi vastaajaa
on ollut harjoittelussa, mutta ei palkkatyössä lastensuojelun työkentällä.

6.2 Kvantitatiivinen aineisto

6.2.1 Kiinnostus lastensuojelun työkenttään

Kyselyssämme pyysimme vastaajia arvioimaan kiinnostustaan lastensuojelun
kenttää kohtaan tulevaisuuden työpaikkana Likertin asteikolla (1–5). Vastaus-
vaihtoehdot oli jaettu seuraavasti:

- 1 - Ei yhtään
- 2 - Ei juurikaan
- 3 - En ole varma
- 4 - Kyllä, vähän
- 5 - Kyllä, paljon

Yli 60 % kyselyyn vastanneista arvioi oman kiinnostuksensa lastensuojelun työ-
kenttää kohtaan positiiviseksi. Vaihtoehdon ”kyllä, paljon” valitsi noin 30,5 % vas-
taajista ja ”kyllä, vähän” noin 30,5 %. Epävarma omasta kiinnostuksestaan oli
noin 10 %. Vain noin 7,4 % vastaajista oli sitä mieltä, että ala ei kiinnostanut
yhtään, ja suunnilleen 21,5 % ei kokenut alaa juurikaan kiinnostavaksi.

Ristiintaulukointi vastaajien taustatietojen kanssa paljasti muutamia mielenkiin-
toisia seikkoja. Taulukosta 3 näkyy, että ensimmäisen ja toisen vuoden opiskeli-
joiden mielenkiinto työkenttää kohtaan on hivenen korkeampi kuin loppuvaiheen
opiskelijoiden. Vähäisimmäksi mielenkiintonsa lastensuojelun työkenttää arvioi
3,5–4. vuoden opiskelijat, joista yhteensä 43,8 % vastasi kysymykseen ”ei yh-
tään” (6,3 %) tai ”ei juurikaan” (37,5 %).

TAULUKKO 3. Vastaajien kiinnostus lastensuojelusta tulevaisuuden työpaikkana ristiintaulukoituna vastaajien vuositason kanssa.

		Monenhenko vuoden sosionomiopiskelija olet?					Total
		1	2	3	4	5	
Kiinnostaako sinua lastensuojelu mahdollisena tulevaisuuden työpaikkana?	Ei yhtään	8,1%	5,1%	10,7%	6,3%		7,4%
	Ei juurikaan	16,2%	15,4%	28,6%	37,5%		21,5%
	En ole varma	8,1%	10,3%	14,3%	6,3%		9,9%
	Kyllä, vähän	29,7%	35,9%	28,6%	25,0%		30,6%
	Kyllä, paljon	37,8%	33,3%	17,9%	25,0%	100,0%	30,6%
Yhteensä		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Samansuuntaisia tuloksia näyttää ristiintaulukointi vastaajien ikäjakauman kanssa. Taulukosta 4 näkee, että kiinnostus lastensuojelun työkenttää kohtaan oli suurinta 18–22-vuotiaiden joukossa, kun taas ”kyllä, paljon” -vaihtoehdon valitsi suhteessa harvempi vastaaja korkeammista ikäluokista. Vähiten mielenkiintoa lastensuojelun työkenttää kohti löytyi 28–32-vuotiaiden joukosta. Heistä lähes 46 % kertoi kiinnostuksensa olevan olematonta (16,7 %) tai vähäistä (29,2 %).

TAULUKKO 4. Vastaajien kiinnostus lastensuojelusta tulevaisuuden työpaikkana ristiintaulukoituna vastaajien ikäjakauman kanssa.

		Minkä ikäinen olet?					Total	
		18-22	23-27	28-32	33-40	40-50		50+
Kiinnostaako sinua lastensuojelu mahdollisena tulevaisuuden työpaikkana?	Ei yhtään	8,1%		16,7%	7,1%		25,0%	7,4%
	Ei juurikaan	10,8%	21,2%	29,2%	14,3%	44,4%	50,0%	21,5%
	En ole varma	10,8%	9,1%	4,2%	14,3%	11,1%	25,0%	9,9%
	Kyllä, vähän	24,3%	39,4%	25,0%	50,0%	22,2%		30,6%
	Kyllä, paljon	45,9%	30,3%	25,0%	14,3%	22,2%		30,6%
Yhteensä		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Mielenkiinto lastensuojelun työkenttää kohtaan oli korkealla myös niiden joukossa, jotka olivat olleet lastensuojelussa harjoittelussa tai töissä. 62,5 % lastensuojeluun harjoitteluun hakeutuneista piti lastensuojelua erittäin kiinnostavana ja vastaava prosenttimäärä on 40,9 % lastensuojelussa töissä olleiden kohdalla. Epävarmoja mielenkiinnostaan oli hieman harvempi harjoittelussa tai töissä olleista kuin heistä, joilla ei työharjoittelu- tai työkokemusta ollut. Vain yksi lastensuojelussa työsuhteessa ollut vastaaja ei ollut varma kiinnostuksestaan lastensuojelun työkentälle suuntautumisesta tulevaisuudessa.

6.2.2 Lastensuojelun työkentän houkuttelevuuteen vaikuttavat tekijät

Tässä kappaleessa analysoimme määrällistä aineistoa, jonka saimme kyselymme kuudennesta osiosta, jossa pyysimme opiskelijoita arvioimaan tutkimuksemme valikoituneiden työkentän houkuttelevuustekijöiden vaikutusta heidän henkilökohtaiseen mielenkiintoonsa alaa kohtaan. Kyselyyn valikoituneita työn veto- tai työntövoimatekijöitä oli yhteensä 24. Nämä 24 tekijää oli jaettu kolmeen kategoriaan: työhön liittyviin tekijöihin (9 tekijää), mielikuviin (6 tekijää) ja muihin syihin (9 tekijää). Aineiston tuloksien lukemisen helpottamiseksi päätimme, että keskitymme analysoinnissa tekijöihin näiden kategorioiden mukaisesti ja nostamme saadusta aineistosta esiin ne havainnot, jotka ovat oleellisimpia tutkimuskysymyksiemme kontekstissa. Tästä syystä emme ole merkinneet jokaiselle tekijälle kaikkia prosenttimääriä jokaisesta vastausvaihtoehdosta, vaan olemme keskittyneet niihin vastauksiin, jotka tarjosivat mielestämme eniten tutkimuksemme kannalta olennaista tietoa.

Aloitamme työhön liittyvien tekijöiden analysoimisesta. Taulukosta 5 löytyy tärkeimmiksi kokemamme tulokset käytännön lastensuojelutyöhön liittyvistä tekijöistä, joita kyselymme valikoitui siis yhdeksän kappaletta.

TAULUKKO 5. Työhön liittyvien tekijöiden analysointi ja vastaukset.

Työhön liittyvät tekijät	Tulokset
Vuorotyö	Vuorotyö vaikuttaa yli 65 % mukaan negatiivisesti houkuttelevuuteen.
Palkka	Yli 45 % mukaan palkalla ei ole vaikutusta, n. 34 % mukaan vaikuttaa negatiivisesti houkuttelevuuteen.
Työhyvinvointi	Työhyvinvointi vaikuttaa yli 50 % mukaan negatiivisesti, n. 30 % mukaan ei vaikutusta houkuttelevuuteen.
Työn sisältö	Työn sisältö vaikuttaa n. 65 % mukaan positiivisesti houkuttelevuuteen.
Jatkokouluttautuminen	N. 50 % mukaan ei vaikutusta, n. 44 % mukaan vaikuttaa positiivisesti houkuttelevuuteen.
Työturvallisuus	Työturvallisuus vaikuttaa n. 60 % mukaan negatiivisesti houkuttelevuuteen.

Työllistymismahdollisuudet	Työllistymismahdollisuudet vaikuttavat yli 65 % mukaan positiivisesti houkuttelevuuteen.
Etenemismahdollisuudet	Yli 50 % mukaan etenemismahdollisuuksilla ei ole vaikutusta, n. 40 % mukaan positiivinen vaikutus houkuttelevuuteen.
Asiakaskunta	Asiakaskunta vaikuttaa yli 60 % mukaan positiivisesti houkuttelevuuteen.

Taulukko 5 kertoo meille, että lastensuojelun työkentän houkuttelevuuteen positiivisesti eniten vaikuttavia tekijöitä vastaajien mukaan ovat asiakaskunta, työllistymismahdollisuudet ja työn sisältö. Myös etenemismahdollisuuksilla ja jatkokoulutautumisella on ollut yleisesti myönteisiä vaikutuksia, mutta noin puolet vastaajista oli myös ollut sitä mieltä, etteivät nämä kaksi tekijää vaikuta lastensuojelun työkentän houkuttelevuuteen heidän näkökulmastaan.

Palkka ja työhyvinvointi olivat houkuttelevuustekijöinä sellaisia, jotka eivät näyttäytyneet vastauksissa erityisen myönteisessä valossa. Vain noin 16 % vastaajista piti palkkaa vähän (13,2 %) tai paljon (2,5 %) positiivisesti vaikuttavana. Myös vain 19 % vastaajista koki työhyvinvoinnin vaikuttavan heidän näkemykseensä kannustavasti vähän (11,6 %) tai paljon (7,4 %). Negatiivisia vaikutuksia houkuttelevuuteen oli vuorotyöllä, työhyvinvoinnilla ja -turvallisuuksella sekä osittain myös palkalla. Etenkin vuorotyöhön, joka etenkin lastensuojelun sijaishuollossa on enemmän sääntö kuin poikkeus, suhtauduttiin kyselyssä kielteisesti.

Taulukossa 6 käsitellään vastaajien mielikuviin liittyvien tekijöiden vaikutusta lastensuojelun työkentän houkuttelevuuteen. Tähän osioon valikoitui etenkin tekijöitä, jotka olivat nousseet esiin lastensuojelua käsittelevästä uutisoinnista mediassa. Erikseen tiedustelimme myös vastaajien mielikuvia alan julkisuuskuvaan ja yhteiskunnalliseen arvostukseen/maineeseen, johon myös medialla on voimakas vaikutus.

TAULUKKO 6. Mielikuviin liittyvien tekijöiden analysointi ja vastaukset.

Mielikuvat	Vastaukset
Kuormittavuus	Kuormittavuus vaikuttaa yli 70 % mukaan negatiivisesti houkuttelevuuteen
Väkivallan mahdollisuus	Väkivallan mahdollisuus vaikuttaa yli 65 % mukaan negatiivisesti houkuttelevuuteen

Työn vaativuus	Työn vaativuus vaikuttaa n. 40 % mukaan negatiivisesti ja n. 35 % mukaan positiivisesti
Vaikuttamismahdollisuudet	Vaikuttamismahdollisuudet vaikuttavat yli 40 % mukaan positiivisesti, n. 35 % mukaan ei vaikutusta houkuttelevuuteen
Median luoma kuva	Median luoma kuva vaikuttaa yli 50 % mukaan negatiivisesti, yli 40 % mukaan ei vaikutusta houkuttelevuuteen
Työn arvostus/maine	Työn arvostuksella/maineella ei n. 45 % mukaan ole vaikutusta, yli 35 % mukaan vaikuttaa negatiivisesti

Positiivisesti houkuttelevuuteen vaikuttavat osittain vaikuttamismahdollisuudet ja työn vaativuus, mutta vaikuttamismahdollisuuksilla ei n. 35 % mukaan ole vaikutusta houkuttelevuuteen, ja työn vaativuus vaikuttaa myös enemmistöstä negatiivisesti työn houkuttelevuuteen. Suurimpina työntövoimina alalta esittäytyivät lastensuojelun kuormittavuus ja väkivallan kokemisen mahdollisuus. Muita negatiivisia mielikuviin liittyviä tekijöitä ovat median luoma kuva, jonka iso osa vastaajista koki myös vaikuttamattomana tekijänä, sekä työn arvostus/maine, jolla ei kuitenkaan enemmistön mukaan ollut vaikutusta vetovoimaan.

Taulukossa 7 tarkastellaan muiden syiden tai tekijöiden vaikutusta lastensuojelun työkentän houkuttelevuuteen. Tähän kategoriaan valitsimme erityisesti tekijöitä, jotka liittyvät vastaajien elämäntilanteeseen, persoonaan ja kokemuksiin.

TAULUKKO 7. Muihin syihin tai tekijöihin liittyvää analysointi ja vastaukset.

Muut syyt	Vastaukset
Oma osaaminen	Oma osaaminen jakautuu tasaisesti: n. 35 % mukaan vaikuttaa positiivisesti houkuttelevuuteen, n. 34 % mukaan ei vaikuta houkuttelevuuteen, ja n. 31 % mukaan vaikuttaa negatiivisesti houkuttelevuuteen
Oma historia	Oma historia ei 45 % mukaan vaikuta, yli 35 % mukaan vaikuttaa positiivisesti houkuttelevuuteen
Oma persoona	Oma persoona vaikuttaa yli 60 % mukaan positiivisesti houkuttelevuuteen
Vastuu	Vastuu vaikuttaa n. 45 % mukaan positiivisesti, n. 30 % mukaan negatiivisesti houkuttelevuuteen
Läheisten kokemukset	Läheisten kokemuksilla n. 60 % mukaan ei vaikutusta, n. 30 % mukaan vaikuttaa positiivisesti houkuttelevuuteen

Työn merkityksellisyys	Työn merkityksellisyys vaikuttaa n. 94 % mukaan positiivisesti houkuttelevuuteen
Opinnot	Opinnot vaikuttavat n. 50 % mukaan positiivisesti houkuttelevuuteen, n. 40 % mukaan ei vaikutusta
Harjoittelut	Harjoittelut eivät yli 65 % mukaan vaikuta houkuttelevuuteen
Työkokemus	Työkokemus ei yli 60 % mukaan vaikuta houkuttelevuuteen

Ylivoimaisesti positiivisin vaikutus houkuttelevuuteen on vastaajien mukaan työn merkityksellisyydellä, sen jälkeen omalla persoonalla, opinnoilla ja työn vastuulla. Muita osittain myönteisessä valossa esittäytyviä tekijöitä olivat myös oma osaaminen ja oma historia sekä läheisten kokemukset, vaikkakin näillä tekijöillä ei enemmistön mukaan ole vaikutusta houkuttelevuuteen. Negatiivisesti houkuttelevuuteen vaikutti merkittävästi vastaajien mielestä osittain oma osaaminen ja lastensuojelutyön vastuu.

6.3 Kvalitatiivinen aineisto

Saimme avoimia vastauksia kyselytutkimuksemme viimeiseen kysymykseen yhteensä 41. Avoimeen tekstikenttään pyysimme vastauksia näin: ” Kerro omin sanoin mielikuvistasi lastensuojelun työkentästä. Mitkä tekijät ovat vaikuttaneet niihin joko positiivisesti tai negatiivisesti? Ovatko mielikuvat muuttuneet ajan myötä ja miksi?” Olemme näiden vastauksien analyysissa käyttäneet sekä määrällistä että laadullista sisällönanalyysia saadaksemme mahdollisimman selkeän ja monipuolisen kuvan aineiston sisällöstä ja sen relevanssista tutkimuksellemme (Seitamaa-Hakkarainen 2014, 3).

Poimimme aineistosta vastaajien mainitsemia tekijöitä ja aiheita, joiden tulkitimme vaikuttavan heidän mielipiteisiinsä lastensuojelun työkentän houkuttelevuudesta. Tarvittaessa luokittelimme mainitut tekijät myös positiivisiin ja negatiivisiin, jos molempia kokemuksia tuli ilmi samasta tekijästä. Hyödynsimme aineiston analysoinnissa sisällönanalyysin lisäksi Excel-ohjelmaa ja kvantitatiivista analyysin luokittelurunkoa. Vastauksista poimitut oleelliset tekijät on kirjattu ylös analyysin luokittelurunkoon, jossa on jokaisen avoimissa vastauksissa mainitun tekijän kohdalla luku, montako kertaa kyseinen tekijä on vastauksissa mainittu

(Liite 3). Tätä kvalitatiivisen aineiston muuttamista määrälliseen muotoon analysointivaiheessa kutsutaan kvantifioimiseksi, jonka tarkoituksena on muodostaa mahdollisimman selkeä ja yksiselitteinen runko aineistolle sekä varmistaa luokittelun luotettavuutta (Seitamaa-Hakkarainen 2014, 3–9). Kvantifioimalla saimme myös määrällistä dataa, jota kykenimme peilaamaan edellisessä kyselyosiossa keräämäämme kvantitatiiviseen aineistoon. Tulokset olivat pitkälti yhteisessä linjassa keskenään: lukumäärältään eniten mainintoja tuli työn kuormittavuuteen, median luomaan negatiiviseen kuvaan sekä työn merkityksellisyyteen liittyen. Keskityimme kuitenkin tässä kappaleessa aineiston laadulliseen analyysiin.

Teimme kysymykseen tulleesta vastausaineistosta taulukot sisällönanalyysin periaatteiden mukaisesti. Pelkistimme aineiston tiivistämällä vastauksista toistuvat ilmaisut, jonka jälkeen ryhmittelimme jäljelle jääneen aineiston. Ryhmittelyprosessissa aineistosta etsitään samankaltaisuuksia tai/ja eroavaisuuksia kuvaavia käsitteitä. Viimeiseksi tutkimukselle relevantti, tiivistetty aineisto luokiteltiin kyselyyn luomiemme kategorioiden mukaisesti, jotta saisimme selkeitä näkemyksiä tutkimuskysymyksiimme. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 91–94.) Taulukossa 7 on kuvattu lastensuojelun työkentän houkuttelevuuteen positiivisesti vaikuttavia tekijöitä ja taulukossa 8 negatiivisia vaikuttajia.

TAULUKKO 7. Houkuttelevuuteen positiivisesti vaikuttavat tekijät.

Yläluokka	Alaluokkia
Mielikuvat	Työn yhteiskunnallinen merkitys ja arvostus, vaikuttamismahdollisuudet
Henkilökohtaiset tekijät	Omat ja tuttavien kokemukset, opinnot, oma mielenkiinto, työn imun kokemus, merkityksellisyys, palkitsevuus, positiivinen palaute, opettavaisuus
Työhön liittyvät tekijät	Monipuolisuus, vaihtelevuus päivissä, ei hoitotyötä, yhteistyö vanhempien kanssa, työparityöskentely, asiakaskunta, lisäkoulutusmahdollisuudet, yhteisöllisyys, työn sisältö, henkilöstömitoitus, työilmapiiri

Lastensuojelutyön yhteiskunnallinen merkitys ja työn koettu merkityksellisyys nousivat positiivisina vaikuttavina tekijöinä esiin myös avoimissa vastauksissa. Niistä kerrottiin muun muassa näin:

”Päädyin lastensuojeluun sattuman kautta. Koen että lastensuojelu on työ, jota tehdään siksi, että on imu lastensuojeluun. Joko sille kentälle haluaa/viihtyy tai ei. Työpäivät ovat hyvin vaihtelevia ja tapahtumarikkaita. Se sopii minulle, työhön ei tavallaan pääse kyllästyämään.”

”Itselleni lastensuojelussa työskentely ja etenkin pienten lasten yksikössä on erityisen tärkeää ja koen työn merkitykselliseksi. Itseäni väkivallan uhka ei juuri kuormita, jos työryhmä on toimiva. Edellisessä työpaikassani työryhmä oli toimiva, kun aloitin. Vuoden työskentelyn jälkeen työryhmä kuitenkin vaihtui oikeastaan täysin ja työryhmästä ei vaikuttanut tulevan enää yhtenäistä ja toimivaa, ainakaan sellaista mihin itse olin tottunut. Tällöin väkivalta ja työn kuormittavuus väsytti ja koin työn raskaana. Asiakaskunta oli pysynyt melko samana tai hyvin samankaltaisena. Koen siis työryhmällä olevan suuren merkityksen työssä jaksamiseen.”

”Lastensuojelu vaikuttaa äärimmäisen merkitykseltä työkentältä, mutta vastuu on todella suuri ja työssä jaksaminen mietityttää. Koulutus helpottaa kuvaa selviytymisen mahdollisuudesta, kokemukset kentältä vaikuttavat sekä positiivisesti että negatiivisesti omaan pysyvyyden tunteeseen. Positiivinen palaute helpottaa jaksamista.”

Esiin nousi myös mielenkiintoisia ajatuksia lastensuojelun työkentän moninaisuudesta. Lastensuojelu yhdistetään usein juuri ensisijaisesti sijaishuoltoon varsinkin mediassa (Mäkelä 2015, 62–63), mutta kenttä on laaja ja sosionomi voi vaikuttaa lasten ja perheiden hyvinvointiin monipuolisesti.

”Lastensuojelulaitoksissa työskenteleminen ei juurikaan kiinnosta, vaan sosiaalityöntekijöiden kanssa tehtävä työ (esim. perhetyö, systeeminen työ jne).”

”Lastensuojelua on monenlaista, joten koen että vaikea summata ihan kaikkea yhteen. Joku on helpommin lähestyttävää työtä kuin toinen. Lastensuojelusta on tosin niiltä osin jäänyt työn kautta paska maku suuhun, että meille on jopa huudettu puhelimesta ettei meidän asiakkaat kuulu ns. normaaliin lastensuojeluun, mikä on ikävää sillä lastensuojelun nimenomaan pitäisi toimia niin että jos jossain palvelussa, olipa kyse sitten jo lastensuojelusta tai ei, ei resurssit riitä lasten/nuorten auttamiseen niin ns. seuraava taso ottaa koppia.”

”Koen omakseni tällä hetkellä sijaisperheiden ohjaustyön ja perhehoidon. Näistä kokemusta harkasta ja nyt työssäkin. Intensiivinen perhetyö on myös sellaista, jota voisin tehdä työkseni, siinä olin syventävän harkan. Laitustyön tunnen kuormittavaksi, liian fyysisesti rankaksi ja turvattomaksi, enkä halua enää tehdä epäsäännöllistä vuorotyötä”

Moni opiskelija tunnisti myös omat ennakoasenteensa lastensuojelua kohtaan. Etenkin media sekä läheisten kokemukset ovat vaikuttaneet nykyiseen näkemykseen alasta.

”Yhdessä aikuissosiaalityön harjoittelussa ohjaajani oli tehnyt aiemmin töitä lastensuojelussa ja itseasiassa myös palasi sinne kesken harjoitteluni. Hän tykkäsi siellä työskentelystä paljon ja koki sen palkitsevana vaikkakin haastavana kenttänä. Hänen kokemuksensa toi positiivista kuvaa työstä. Negatiivista kuvaa ovat tuoneet esimerkiksi uutisointi, että joku työntekijä oli hakattu sairaalakuuntoon nuorten toimesta lastenkodissa. Myöskin puheet siitä, että on liian kiire ja lapsilla on pahoja ongelmia, joita purkavat työntekijöihin ovat vaikuttaneet mielikuviiin negatiivisesti. Olen myös kuullut positiiviseen sävyyn kerrottuja kokemuksia että on vietetty koko kesä nuorten kanssa rannalla ja pidetty hauskaa jne. mikä on luonut yleisesti positiivista kuvaa, mutta ollut henkilökohtaisella tasolla luotaantyöntävää, koska en haluaisi tehdä niin ns. jalkautuvaa työtä, vaikka pidänkin sitä erittäin tärkeänä että sellaista tehdään.”

”Vuosia sitten ajattelin lasun olevan mörkö. Sellaiseksi se oli minulle opetettu. Ikää ja tietoa kun tullut, pidän lasua erittäin hyvänä tukena arjessa ja haluan työskennellä itsekin lasussa.”

”Negatiivinen kuva julkisuudesta, positiivinen kuva alalla työskenteleviltä.”

TAULUKKO 8. Houkuttelevuuteen negatiivisesti vaikuttavat tekijät.

Yläluokka	Alaluokkia
Mielikuvat	Uutisointi/julkisuuskuva, turvattomuuden tunne/väkival- lan pelko, vaativuus,
Henkilökohtaiset tekijät	Omat ja tuttavien kokemukset, kyynistymisen pelko, herkkyys, oma kokemattomuus/osaamattomuus, töiden seuraaminen kotiin, tietämättömyys, työuupumuksen pelko, vastuu
Työhön liittyvät tekijät	Kiire, työilmapiiri, johtaminen, vaihtuvuus, palkkaus, vastuullisuus, ennakoimattomuus, asiakaskunta, vuoro- työ, riittämättömät resurssit, ristiriidat vanhempien kanssa, laitostyö, fyysinen rasitus, asiakkaiden mielen- terveysongelmat

Ulkoiset tekijät	Yhteiskuntarakenteet, hyvinvointialueuudistus, puutteet lainsäädännössä, byrokratia, yksityisten yritysten voitontavoittelu, puutteellinen valvonta, poliittiset päätökset
------------------	--

Negatiivisia tekijöitä nousi avoimissa vastauksissa huomattavasti runsaammin kuin positiivisia, mutta oletettavasti niillä on vastaajille enemmän painoarvoa, sillä kuitenkin yli 60 % vastaajista kertoi olevansa lastensuojelun työkentästä kiinnostunut tulevana työpaikkana. Työn kuormittavuus oli vahvin esiin nouseva teema:

”Raskas ja vastuullinen.”

”Tosi raskas työ. Koulutus ei anna välttämättä tarvittavaa osaamista jollei lastensuojelun moduulia valitse. Esim aikuis ja nuoriso työn sekä lapsi ja perhelähtöisen työn moduuli ei anna riittävää osaamista. Työn henkinen ja fyysinen kuormitus ei näy palkassa.”

”Mielikuva on, että työ on raskasta, vaativaa ja kuormittavaa. Liikaa töitä, liian vähän resursseja. Väkivallan ja vaaran uhka. Mielikuva ei ole muuttunut opintojen aikana, vaan vain vahvistunut opiskelijakaverien kokemusten myötä.”

Toinen opiskelijoiden toistuvasti mainitsema kielteinen vaikuttaja on lastensuojelun julkisuuskuva. Toisaalta myös tiedostetaan, että media ei välttämättä maalaa kentästä todenmukaista kuvaa. Myös läheisten jakamilla kokemuksilla on painoarvoa.

”Ennen opiskelua käsitys lastensuojelusta oli pelkästään mediasta saadun uutisoinnin varassa. Nyt opiskelukollegojen kokemukset ja opetus on avartanut mielikuvaa ja huomaan jopa mieltäväni lastensuojelua yhtenä vaihtoehtona. Vastuu vähän hirvittää, mutta pidän työtä tosi arvokkaana ja soisin, että uutisoitaisiin enemmän onnistumisista.”

”Mediassa tulee ilmi vain lähinnä negatiivista kuvaa lastensuojelusta, jonka mutta harvoin on julkaisuja onnistumisista. Ystäväni on ollut asiakkaana lastensuojelussa ja häneltä olen saanut positiivisen kuvan. Mielikuvani ovat ehkä vielä parantuneet koulun myötä, jossa lastensuojelussa olleet ovat kertoneet työstään.”

”Media on vaikuttanut negatiivisesti ja läheisten kertomukset lastensuojelusta. Omalla luokallanikin oli henkilöitä, jotka olivat kauheita ja asuivat lastenkodissa. Uskon, että mielikuvat ovat luoneet sen epämiellyttävyyden.”

Sisällönanalyysille on tyypillistä, että aineistoa analysoidessa voi syntyä uusia analysointiluokkia vuorovaikutuksessa aineiston kanssa (Seitamaa-Hakkarainen 2000, 3). Näin kävi myös meille laadullisen aineiston analysoinnin aikana. Tekijä, jota emme olleet kysyneet kyselyssämme, mutta joka nousi esille useammassa avoimessa vastauksessa, oli lasten ja nuorten lisääntyneet mielenterveysongelmat ja pahoinvointi. Myös yhteiskunnan rakenteita ja nykyisen hallituksen politiikkaa kritisoitiin kommentoissa rakenteisen pahoinvoinnin kautta. Nämä tekijät vaikuttivat usein vastaajan kokemukseen lastensuojelun houkuttelevuudesta negatiivisesti, sillä suurin osa vastaajista yhdisti vastauksissaan nämä tekijät lastensuojelun toivottomuuteen.

”Negatiivisesti: median luoma kuva on varsin karu, ja suuri työn ja vastuun määrä ei näy palkkauksessa. Myös pelottaa entistä huomommassa kunnossa olevat asiakkaat sekä se, että itse palaisi työtaakan alla nopeasti loppuun. Negatiivisesti vaikuttaa myös ystävänä kokemus, jossa hän puhui että tuntuu lohduttomalta, kun systeemi itsessään on niin byrokraattinen, että vaikuttaminen sen sisällä on lähes mahdotonta.”

”Työ on kuormittavaa oman kokemukseni mukaan yhteiskunnan rakenteiden pettämisen takia. Työssäni tapasin paljon asiakkaita jotka eivät ehkä olisi päätyneet lastensuojelun asiakkuuteen ja sijoitukseen, jos yhteiskunnan turvaverkot olisivat ottaneet kiinni jo aikaisemmassa vaiheessa. Työn kuormittavuutta lisäsi myös hyvinvointialueuudistus, joka vähensi työhyvinvointia vaikka siten että palkanmaksu ei toiminut kunnolla.”

Lohduttomuus ja tunteet työn heikosta vaikuttavuudesta heijastuvat esimerkiksi työmotivaatioon ja työntekijän pystyvyyden ja osaamisen kokemuksiin. Mikäli työntekijästä tuntuu, että hän ei pysty työssään käyttämään harkintaa asiakkaan hyväksi tai vaikuttamaan yhteiskunnallisiin rakenteisiin, vaikka huomaisi niissä puutoksia ja sortavia mekanismeja, saattaa se luoda syvää eettistä kuormitusta. Hallituksen leikkauspolitiikkaa käytiin myös läpi monessa vastauksessa, ja vastaajat kritisoivat resurssien leikkaamista lapsilta ja nuorilta.

Kvalitatiivista aineistoamme analysoimalla huomasimme, että TAMKin sosionomiopiskelijoilla on ollut sekä hyviä että huonoja henkilökohtaisia kokemuksia lastensuojelusta, mutta negatiivisia kokemuksia oli kuvailtu miltei puolissa avoimista vastauksista, kun taas positiivisia kokemuksia oli n. viidesosalla vastaajista. Työn

kuormittavuus tai ”rankkuus” nousee esiin eniten avoimissa vastauksissa. Median luoma negatiivinen kuva, väkivallan uhka sekä vuorotyön vaikutukset omaan arkeen olivat myös yleisiä vastaajien pohdinnan kohteita. Nämä edellä mainitut tekijät ovat olleet avoimissa vastauksissa yleisimpiä, kun vastaajat ovat nostaneet esille epävarmuutta lastensuojelun työkentälle hakeutumisesta. Myös liian alhaista palkkausta ja median luomaa negatiivista kuvaa käsiteltiin monessa vastauksessa, ja muutamissa vastauksissa ilmaistiin myös halua muuttaa median levittämää kuvaa lastensuojelusta positiivisemmaksi. Lastensuojelun työkenttä kuitenkin koettiin kuitenkin suuren osan mukaan tärkeänä ja arvokkaana yllä mainituista seikoista huolimatta, ja vastaajien mielenkiinto lastensuojelun työkenttää kohtaan vaihtelee esimerkiksi eri työpaikkojen, työolosuhteiden ja vastaajien omien henkilökohtaisten kokemusten ja osaamisen mukaan.

Tarkentavia tekstivastauksia tuli jonkin verran myös kyselytutkimuksen kohtaan 6 houkuttelevuustekijöistä, johon oli annettu mahdollisuus avoimille vastauksille numeroasteikolla vastaamisen lisäksi. Vastauksia tuli kaikkiin kolmeen kategoriaan. Työhön liittyvissä tekijöissä oli kommentoitu esimerkiksi vuorotyön vaikutuksesta. Vastauksissa vedottiin oman arjen ja perhe-elämän sekä harrastuksien pyörittämisen vaikeuteen vuorotyössä. Myös nukkumisen hankaluudesta ja yövuorojen pitkäaikaisista vaikutuksista oli kommentoitu. Toisaalta vuorotyötä myös puolustettiin sillä, että jotkut pitävät yövuorojen tekemisestä ja kokevat vuorotyön helpottavan oman arjen jäsentelyä.

”Tuntuu nyt ihan hyvältä vaihtoehdolta, mutta voi hankaloittaa arkea, jos elämäntilanne muuttuu.”

”Vuorotyö on ehkä suurin syy, miksi en todennäköisesti aio kokopäiväisesti siirtyä lastensuojelutyöhön, sillä se hankaloittaisi arjen pyörittämistä omassa perheessäni.”

”En halua tehdä yötoita ja iltatöitä ja haluan suht säännöllisen työajan.”

Palkasta oli kommentoitu sen olevan liian alhainen suhteessa työn vaativuuteen, mutta työstä saatavat lisät olivat mukava asia. Työhyvinvoinnin kannalta oli nostettu esiin sen tärkeys vaativassa työssä, ja negatiiviset vaikutukset, mikäli työhyvinvointi ei toteudu oikein ja siihen ei panosteta. Työn sisältöä oli luonnehdittu

mielenkiintoiseksi ja monipuoliseksi, mutta epävarmuutta aiheuttivat vastauksissa esimerkiksi vastuun määrä ja kiinnipitotilanteet. Jatkokouluttautumiseen oli kommentoitu, että isoilla organisaatioilla on yleensä hyvät koulutusmahdollisuudet. Työturvallisuudessa oli kerrottu, että osa vastaajista pelkää tai on joutunut kohtaamaan henkistä ja/tai fyysistä väkivaltaa, ja että asiakkaista on saanut aggressiivisen kuvan kertomuksien perusteella.

”Lastensuojelu voi olla todella palkitsevaa, mutta myös äärimmäisen rankkaa.”

”koen lastensuojelun ahdistavaksi paikaksi”

”Tunteiden ja suurien asioiden käsittelyä sekä uhkaavaa käyttäytymistä. Pitää olla turvasuunnitelmat kunnossa.”

Työllistymismahdollisuuksia vastaajien mukaan on myös paljon, sillä alalla vaikuttaa olevan jatkuvasti pulaa tekijöistä, mutta silti vakinaisia työpaikkoja voi olla hankala saada vastausten mukaan. Etenemismahdollisuuksia ei avoimien vastausten mukaan hirveämmin ole lastensuojelun työkentällä, mutta työ vaikuttaa turvatulta vastaajien mukaan. Myös nykyisen hallituksen leikkaustoimia oli kritisoitu osassa vastauksista.

”Lapset ja heidän vanhempansa ja huoltajansa voivat olla melko kirjavaa sakkia. Ei tule tylsää, mutta kenties empatiaupumus.”

”Töitä näyttää riittävän.”

”Eihän kukaan lapsilta leikkaisi?”

Mielikuviin liittyvien tekijöiden osuuteen tuli myös tarkentavia vastauksia. Vastauksissa oli esimerkiksi kommentoitu, että kuormittavuus mietityttää, jos aikoo hakeutua alalle, mutta toisaalta yksi vastaaja oli myös sitä mieltä, että jotkin muut sosiaalialan työt ovat kuormittavampia kuin lastensuojelu. Väkivallan mahdollisuuden vastaajien mukaan voivat johtaa esimerkiksi asiakkaana olevien lasten ja nuorten paha olo ja mielenterveyden haasteet, ja vanhempien kanssa tehtävässä yhteistyössä esimerkiksi päihheet ja vaikeat elämäntilanteet saattavat aiheuttaa vaaratilanteita. Työn vaativuuteen oli vastattu, että sosiaalialalla työ on yleisestikin vaativaa, mutta lasten kanssa työtä ei voi koskaan tehdä tarpeeksi.

”Kuormittavuus voi olla kausiluontoista ja aaltoileva. Mielikuva siitä, että työvoimaa on verrannollisesti tarpeeksi per asiakas.”

”Lapset ovat stressaantuneina ja traumatisoituneina arvaamattomia. Vanhemmat suurten tunteiden äärellä ja mahdollisesti päihtyneitä.”

Vaikuttamismahdollisuuksissa oli nostettu esiin vaikuttamismahdollisuudet asiakkaan elämään sekä hyvinvointialueuudistus. Vastaja koki, että Pirkanmaan hyvinvointialueen myötä vaikuttamismahdollisuudet lastensuojelutyössä olivat vähentyneet. Median luoma kuva lastensuojelusta oli vastaajien kommenttien mukaan yleensä negatiivinen, ja luo kuvaa siitä, ettei lastensuojelun työntekijöitä arvosteta. Vastauksissa oli myös kerrottu, että median luomaa kuvaa haluttaisiin muuttaa positiivisemmaksi, ja että yksi vastaajista oli inspiroitunut Suomessa tuotetusta sarjasta, joka käsitteli lastensuojelua. Avoimien vastausten mukaan työn arvostus ja maine olivat joidenkin mielestä hyvinkin korkealla, kun taas toiset vastaajat kokivat arvostuksen turhan alhaisena. Muihin mielikuviin liittyviin tekijöihin oli nostettu myös yhden vastaajan oma traumatausta vaikuttavana tekijänä.

”Voisi olla yhtenä vaikuttamassa asiakkaiden parempaan tulevaisuuteen.”

”Lastensuojelun työntekijät ovat enkeleitä - paitsi kun iltapäivälehdessä lööpit löytävät kaltoinkohtelua.”

”Kaikkialta saa töitä jos on ollut LASUssa ja sieltä löytyy suosittelija. Keskivarto kadunkulkija kumartaa, jos saa tietää työpaikasta.”

”Ei arvosteta ollenkaan riittävästi”

Muiden syiden tai tekijöiden vaikuttavuuden osioon oli myös annettu muutama avoin vastaus. Omaan kokemukseen oli nostettu omien taustojen negatiivinen vaikutus työn tekemiseen, ja työkokemuksen puuttuminen oli myös kielteinen vaikuttaja. Oma historia vaikutti joidenkin vastaajien arvion mukaan heidän työkykynsä lastensuojelussa. Oma persoona oli nostettu esiin pääosin positiivisena tekijänä, mutta myös omaa herkkyyttä oli pidetty alalle sopimattomana. Vastuun vaikutus oli sekä hyvää että huonoa vastaajien mukaan, sillä se merkityksellisyttä työhön, mutta tekee työstä myös raskaampaa. Työn merkityksellisyys ja lasten ja nuorten kanssa tehtävä työ oli myös koettu positiivisena tekijänä, mutta yhteiskunnallisista rakenteista johtuvaa lasten ja nuorten pahoinvointia myös kritisoitiin. Vastaajien mukaan opinnot eivät valmista opiskelijoita tarpeeksi lasten-

suojelun työkentälle, mutta auttavat miettimään, haluaako alalle hakeutua tulevaisuudessa. Harjoitteluilla tai työkokemuksella ei juuri ollut avoimien vastausten mukaan vaikutusta houkuttelevuuteen, sillä vastaajien mukaan kokemusta kummastakaan ei juurikaan ollut.

"Koen, etten ehkä osaisi olla tarpeeksi napakka tai muutenkaan "käsitellä" toimivalla tavalla asiakkaita"

"Olen liian herkkä alalle."

"En haluaisi töissä niin paljon vastuuta kuin mitä lasten kanssa työkennellessä on."

"Hetkessä merkityksellistä, rakenteellisesti oireiden hoitamista. Rakenteista johtuva pahoinvointi on kasvamassa ja niin myös paine lastensuojeluun."

"en koe että nykyiset opinnot valmistavat lastensuojeluun"

"Kollegoiden kertomusten perusteella ja kohdattuani jälkihuoltoonuria, lastensuojelu vaikuttaa kovin vaativalta"

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Lähdimme opinnäytetyössämme tutkimaan, miten TAMKIn sosionomiopiskelijat kokevat lastensuojelun työkentän houkuttelevuuden, mitkä tekijät näkemykseen vaikuttavat ja miten vastauksissa näkyy Suomen lastensuojelun ahdinko. Kyse-lytutkimuksemme aineistosta käy ilmi, että lastensuojelun työkenttä on sosionomiopiskelijoiden näkökulmasta melko houkutteleva haasteista huolimatta. Kolmasosa vastaajista arvioi kiinnostuksensa kenttää kohtaan suureksi ja kolmasosa piti sitä edes vähän kiinnostavana. Etenkin nuoremmat sekä opintojensa alkupäässä olevat vastaajat kokivat työkentän vetovoimaisena. Suurella osalla työ- kentästä kiinnostuneista ei kuitenkaan ollut alalta vielä käytännön kokemusta harjoittelun tai työkokemuksen muodossa.

Esille nousi tekijöitä, joilla oli laajasti yhteneväisiä vaikutuksia vastaajien mielipi- teisiin. Nämä olivat pitkälti samoja, kuin Lastensuojelun keskusliiton Lapsen vuoksi -selvityksen (Tiili & Kuokkanen 2021, 46) opiskelijakyselyn tuloksissa eri- tyisen vahvasti esiin nousseet tekijät: kuormittavuus, väkivallan mahdollisuus ja vuorotyö koettiin alalta pois työntävinä tekijöinä molemmissa tutkimuksissa.

Tiilin ja Kuokkasen (2021, 46) tutkimuksessa lastensuojelun julkisuuskuva koet- tiin suurena negatiivisesti vaikuttajana alan vetovoimaan. Myös meidän aineis- tostamme nousi median kielteissävytteinen uutisointi negatiivisena tekijänä hie- man yli puolella vastaajista. Myös avoimissa vastauksissa median vaikutus ken- tän yleiseen vetovoimaan korostui. Yksikään vastaaja ei kertonut median luoman kuvan vaikuttavan positiivisesti paljon, mutta kuudelle vastaajalle vaikutukset oli- vat vähän myönteisen puolella. 42 % ei arvioinut mediakuvan vaikuttavan heidän mielipiteeseensä.

Myöskään työn arvostus/maine ei esittäytynyt erityisen myönteisessä valossa opiskelijoille: valtaosa arvioi sen vaikutukset neutraaleiksi (n. 45 %) tai negatiivi- siksi (n. 36 %). Tiili ja Kuokkanen (2021, 64) toivovat, että sosionomiopinnoissa käsiteltäisiin realistisesti ja kriittisellä silmällä lastensuojelusta herääviä mieliku- via. Vastuu alan vetovoimaisuudesta on myös median ja sosiaalisen median si- sällöntuottajien käsissä. Pelkkiin epäonnistumisiin, shokeeraaviin klikkiotsikoihin

ja pelotteluun keskittyvä kirjoittelu syö alan mainetta ja lisää lastensuojelun asiakkaiden stigmaa (Westlund 2021).

Positiivisten tekijöiden puolella ylivoimaisesti suosituimmaksi nousi työn merkityksellisyys. 94 % vastaajista oli asiasta yhtä mieltä. Luku on lähes identtinen Tiilin ja Kuokkasen (2021, 40) tutkimustulosten kanssa: 93 % heidän kyselynsä vastanneista piti työn merkityksellisyyttä alalle vetävänä tekijänä.

Merkityksellisyyden lisäksi enemmistö kyselyymme vastanneista piti positiivisina tekijöinä asiakaskuntaa sekä lastensuojelutyön sisältöä. Tulokset tukevat näkemystä lastensuojelutyöstä tietynlaisena kutsumusammattina. Tämä käsitys on noussut esille myös muissa lastensuojelun mielikuvia kartoittaneissa tutkimuksissa (mm. Porkka 2015; Peltonen 2008). Mielenkiintoiseen valoon näkemyksen heittää lastensuojelualan työntekijöiden tuottama puhe liian matalista palkoista työn vastuullisuuteen nähden: lastensuojelun työntekijöille suunnatun laitoshoidon vetovoimatekijä -kyselyn tuloksista selvisi, että 94 % vastaajista piti palkkausta liian matalana suhteessa työn vaativuuteen (Tiili & Kuokkanen 2021, 24). Meidän aineistostamme nousi esille sama näkemys. Vain noin 18 % vastaajista koki palkan vaikuttavan houkuttelevuuteen positiivisesti, kun noin 38 % piti palkkauspolitiikkaa negatiivisena tekijänä. 46 % eivät mieltäneet palkkaa määrittelyväenä tekijänä alaa harkitessaan. Myös avoimissa vastauksissa kritisoitiin palkan ja työn vaativuuden ristiriitaa. Tutkimustulosten mukaan kutsumukseksi työnsä kokevat eivät pidä palkkaa yhtä suurena arvossa kuin ihmiset, jotka mieltävät työnsä ”pelkkänä” työnä (”job”) tai urana (”career”) (Wrzesniewski, McCauley, Rozin & Schwartz 1997). Tiilin ja Kuokkasen (2021, 32) Lapsen vuoksi -kyselyn tuloksia kommentoimaan pyydetyt Alpo Heikkinen ja Marjo Varsa Talentiasta toteavatkin kannanotossaan osuvasti näin:

”Se [ristiriita työn arvostuksen ja palkan välillä] saa pohtimaan, onko työn vaativuus sittenkään tai lainkaan lastensuojelulaitoksissa palkkaa määrittelyvä tekijä vai sääteleekö sitä paremminkin naisvaltaisiin aloihin liittyvät kulttuurihistorialliset odotukset kutsumuksesta ja uhrautumisesta.” (Tiili & Kuokkanen 2021, 32.)

Tutkimuksemme vahvisti Tevamerin (2021, 73) toteamuksen sosiaalialle hakeutuvien ihmisten yksilöllisistä lähtökohdista ja näkemyksistä. Hajontaa oli erityisen paljon ”muut syyt” -kategoriassa, johon oli koottu opiskelijoille henkilökohtaisia

tekijöitä. Sekä kvantitatiivisesta aineistosta että avoimista tekstivastauksista pais-toivat vastaajien yksilölliset lähtökohdat liittyen heidän herkkyyteensä, koettuun osaamiseensa, historiaansa ja opintoihinsa sekä harjoittelu- ja työkokemuksiinsa.

Kaiken kaikkiaan tulokset viittaisivat siihen, että lastensuojelun haastava nykyti-lanne on hyvin opiskelijoiden tiedossa ja vaikuttaa vahvasti heidän ajatuksiinsa lastensuojelusta tulevana työllistäjänä. Alan resurssipula, kuormittavuus, kieltei-nen mediakuva ja maine sekä työn realiteetit (mm. vuorotyö, väkivallan uhka ja vastuu) tiedostetaan laajasti. Tästä huolimatta ala näyttäytyy melko vetovoimai-sena erityisesti tärkeytensä ja merkityksensä vuoksi. Alalle on hakeuduttu autta-misen halusta ja haavoittuvassa asemassa olevan asiakaskunnan kanssa työs-kentely koetaan merkitykselliseksi. Toisaalta taas vastauksista nousee toistu-vasti tekijöitä, jotka asettuvat potentiaalisen työn tuottaman täyttymyksen koke-muksen tielle. Vastaajien henkilökohtaiset syyt ja mielikuvat, lastensuojelutyön realiteetit sekä rakenteelliset ja poliittiset vaikuttimet ovat kaikki vaakakupeissa opiskelijoiden suunnitellessa uraansa sosiaalialan kentällä joko ennen tai jäl-keen valmistumisen.

8 POHDINTA

8.1 Kysely ja sen tulokset

Tässä osiossa pohdimme kriittisesti kyselyämme ja sen suunnittelu- ja toteutusprosessia, sillä aineistomme analysointivaiheessa keksimme useita kehitysideoita. HavaitSIMME muun muassa, että kyselytutkimukseemme olisi voinut lisätä monia potentiaalisia houkuttelevuuteen vaikuttavia tekijöitä, kuten esimerkiksi työn hakemisen prosessin ja työsuhteen keston (vakituinen vs. määräaikainen). Muutamassa avoimessa vastauksessa näihinkin tekijöihin oli otettu kantaa, kun vastaajat kirjoittivat esimerkiksi henkilöstön vaihtuvuudesta ja resurssipulasta, mutta toisaalta myös lastensuojelutöiden runsaasta tarjonnasta työmarkkinoilla.

Avoimissa vastauksissa opiskelijat toivat hyvin esiin lastensuojelun rakenteellisia ongelmia, osoittaen ihailtavasti sosionomien kompetensseihin kuuluvaa kriittistä ja osallisuutta edistävää yhteiskuntaosaamista. Kyselyssämme olisikin voinut olla kokonainen uusi kategoria mittaamaan poliittisiin päätöksiin ja lainsäädäntöön liittyviä tekijöitä. Muun muassa hyvinvointiuudistus, yksityisten palveluntuottajien voittoa tavoittelevat lastensuojelulaitokset sekä hallituksen ajamat leikkaukset mainittiin lastensuojelun vetovoimaa laskevin tekijöinä.

Olisimme myös voineet lisätä lomakkeeseemme avoimen kysymyksen siitä, mitä vastaajien mukaan pitäisi tapahtua, että lastensuojelun työkenttä olisi heille nykyistä houkuttelevampi. Kysymys olisi voinut mahdollistaa yhteyksiä vastaajien kommentoimien puutteiden ja niiden korjaamisen välille, jotta lastensuojelun työkentän houkuttelevuuteen eniten vaikuttavia tekijöitä olisi voitu analysoida laajemmin. Kyselyä muotoillessamme halusimme kuteinkin pitää sen mahdollisimman kompaktina ja strukturoituna, sillä usein etenkin pitkän kyselylomakkeen loppua kohden vastaajan motivaatio hiipuu ja lomakkeen täyttö saatetaan jättää kesken, mikäli vastaaja kokee sen liian työlääksi (Valli 2018, 82–83). Tämän tutkimuksen pääpaino oli myös nykytilanteen kartoittamisessa eikä ratkaisujen löytämisessä. Tutkimuksemme tulokset olisivatkin hedelmällistä maaperää jatkotutkimuksille, joiden potentiaalia käsittelemme seuraavassa alaluvussa.

Pohdimme jälkikäteen myös kyselymme strukturoitua osiota käsitteiden määrittelyn kannalta. Kenties joitakin kyselyyn valikoituneita tekijöitä olisi voinut määrittellä monitulkintaisuuden minimoimiseksi. Nykyisiin kyselytutkimuksen määrällisiin vastauksiin vaikuttavat varmasti jonkin verran vastaajien omat subjektiiviset käsitykset kysytyistä tekijöistä. Esimerkiksi ”vaikuttamismahdollisuudet”-kohdan vapaaehtoiseen tarkentavaan tekstikenttään eräs vastaaja oli kirjoittanut, ettei ymmärtänyt kysymystä. ”Median luoma kuva” -kohtakin on tulkinnanvarainen. Vaikka vastaaja olisi valinnut vaihtoehdon ”vaikuttaa positiivisesti vähän”, se ei välttämättä tarkoita, että vastaaja pitäisi median luomaa kuvaa lastensuojelusta positiivisena, vaan kenties sitä, että median luoma negatiivinen kuva herättää vastaajassa motivaation suunnata alalle, jotta voisi osaltaan olla vaikuttamassa siihen, että medially olisi jatkossa enemmän lastensuojelun onnistumisia raportoitavanaan. Toisaalta jättämällä tilaa vastaajien omille tulkinnoille vältyimme ohjaamasta heitä tahtomattamme tiettyyn suuntaan. Näin yksinkertaiset, yhden tai kahden sanan käsitteet heijastuivat jokaisen vastaajan henkilökohtaiseen ajatusmaailmaan. Koimme, että tarkkaa, yksilöllistä tulkintaa tärkeämpää oli arvioida tekijöiden kokonaisvaikutuksia vastaajien mielipiteisiin.

Tutkimuksen avoimissa vastauksissa nousi esiin vahvasti myös lastensuojelun työkentän moninaisuus, joka omalla tavallaan vaikutti myös siihen, että houkuttelevuustekijöiden tarkempi määrittely jäi vastaajan tulkinnan varaan. Vastaaja saattoi esimerkiksi ajatella vastatessaan, että kokisi lastensuojelun perhetyön mielekkäänä, muttei haluaisi työskennellä lastensuojelulaitoksessa. Halusimme kuitenkin tarkoituksellisesti tässä tutkimuksessa keskittyä koko alaan kokonaisuutena ja tarkastella, minkälaisia mielikuvia sosionomiopiskelijoille ylipäättään tulee mieleen sanasta ”lastensuojelu”.

Pohdimme myös analyysivaiheessa, olisiko aineistostamme voinut löytää jotain muuta oleellista tietoa esimerkiksi ristiintaulukoimalla isomman osan saadusta aineistosta, mutta päädyimme keskittymään aineistosta saatuihin prosenttiosuuksiin ja avoimien kysymyksien analysointiin, sillä mielestämme nämä tiedot olivat oleellisempia tutkimuskysymyksiemme kannalta. Teimme muutaman ristiintaulukoinnin esimerkiksi kysymyksen 6 eri tekijöiden välillä, mutta saamamme tulokset eivät olleet tutkimuskysymystemme kannalta oleellisia, tai niistä saatu

tieto ei ollut tilastollisesti merkittävää, joten emme sisällyttäneet näistä taulukoinneista saatuja tuloksia opinnäytetyöhömmme.

Tutkimusta tehdessämme pohdimme myös, että onko aineistossamme ylliedustettuna ne sosionomiopiskelijat, jotka ovat vakavasti harkinneet lastensuojeluun suuntautumista. Sähköpostikutsumme on saattanut motivoida enemmän opiskelijoita, joilla on aihepiiriin lähtökohtaista kiinnostusta kuin heitä, jotka ovat sulke-neet lastensuojelun pois uravaihtoehdoistaan. Kiinnitimme tähän näkökulmaan huomiota jo ennen kyselytutkimuksen toteuttamista, ja esimerkiksi kyselymme sähköpostileivityksen saatekirjeessä (Liite 2) halusimme korostaa, ettei vastaa-jalla tarvitse olla lastensuojelusta kokemusta voidakseen vastata kyselyymme. Vastausten perusteella kuitenkin yli 85 % vastaajista ei ollut tehnyt lastensuoje-lussa harjoittelua, ja yli 80 % ei ollut työskennellyt lastensuojelussa. Tämä ei tie-tenkään sulje pois sitä, että vastaajat olisivat lähtökohtaisesti olleet ”keskiverto-opiskelijaa” kiinnostuneempia lastensuojelusta, sillä lastensuojelutyön vetovoi-maiseksi työkentäksi arvioivia vastaajia oli kuitenkin yli 60 % vastaajista, kun taas hieman alle 30 % vastaajista ei ollut kiinnostunut alalla työskentelystä. Vaikka tutkimuksemme pääpaino oli kvantitatiivisessa analyysissä, saimme avoimista vastauksista myös arvokasta kvalitatiivista tietoa. Laadullisessa tutkimuksessa ratkaisevassa asemassa ei ole aineiston koko vaan ”tulkintojen kestävyys ja sy-vyys” (Eskola & Suoranta 1998, 50).

Pohdintaa herätti kyselyn analysoinnissa se, että lähtökohtaisesti alkuvaiheen sosionomiopiskelijat (1.–2. vuoden opiskelijat) olivat kiinnostuneempia lasten-suojelusta mahdollisena tulevaisuuden työkenttänä kuin loppuvaiheen opiskelijat (3.–4. vuoden opiskelijat), kuten havaitsimme taulukossa 3. Myös vastaajien iällä oli vaikutusta tuloksiin lastensuojelun kiinnostavuuden kanssa (taulukko 4). Mitkä tekijät näihin tuloksiin vaikuttivat? Tutkimme aineistoa ristiintaulukoimalla tekijöitä vuosikurssien ja ikähaarukan kanssa, mutta mitään yksiselitteistä tekijää tai teki-jöitä näille jakaumille ei kvantitatiivisin keinoin löytynyt. Kuitenkin esimerkiksi opintojen edetessä voi olla, että kiinnostus lastensuojelun työkenttää kohtaan voi siirtyä sivuun jonkin muun työkentän kiinnostavuuden tieltä, tai opintojen myötä opiskelija voi huomata soveltuvansa paremmin jonkin muun asiakasryhmän kanssa tehtävään työhön. Ikä voi myös olla vaikuttava tekijä siten, että oman it-setuntemuksen karttuessa voi huomata, minkälainen työ kiinnostaa ja missä itse

kokee olevansa pätevä ja taitava. Myös iän myötä muuttuva elämäntilanne voi vaikuttaa lastensuojelun kiinnostavuuteen. Jos lastensuojelun työnkuvan erilaisia piirteitä, esimerkiksi vuorotyötä, on vaikea sovittaa yhteen oman elämäntilanteen kanssa, lastensuojelutyön vetovoimaisuus voi heikentyä. Ikä saattaa olla selittävä tekijä myös siltä kantilta, että nuoremmilla opiskelijoilla voi olla halua työskennellä juuri nuorten parissa. Pieni ikäero saattaa lisätä samaistuttavuutta ja ymmärrystä asiakaskunnan kokemiin ongelmiin. Toisessa päässä hieman vanhemmilla opiskelijoilla taas muutokset omassa perhe-elämässä saattavat vaikuttaa ammatillisiin päätöksiin myös muuten kuin arjen järjestelyn kannalta. Oman lapsen saaminen on suuri mullistus monella tasolla ja saattaa avata aivan uudenlaisia näkökulmia lastensuojelutyöhön, jotka yksilön mukaan vaikuttavat joko kielteisesti tai myönteisesti kentän vetovoimaan. Tästä kyselytutkimuksesta tai sen tuloksista ei voida todeta näihin havaintoihin mitään lopullista päätelmää, ja pohdintammekin jää lähinnä spekulointitasolle.

Jäimme pohtimaan myös sitä, että miksi vastaajat, jotka olivat olleet lastensuojelun harjoittelussa, olivat myös niitä, joita lastensuojelu vaikuttaa kiinnostavan eniten? Yli 60 % lastensuojelussa harjoittelussa olleista vastaajista olivat kiinnostuneita työskentelemään lastensuojelussa tulevaisuudessa. Tähän tulokseen todennäköisesti vaikuttaa se, että harjoitteluun hakeutuneet vastaajat ovat olleet jo lähtökohtaisesti kiinnostuneita lastensuojelussa työskentelystä ja ovat valinneet harjoittelupaikan tämän perusteella. Jos lastensuojelun harjoittelun suorittaminen kuitenkin lisäisi lastensuojelun kiinnostavuutta, voisiko sosionomiopintoihin lisätä esimerkiksi pakollisen lastensuojelun harjoittelun, jonka avulla lisättäisiin opiskelijoiden mielenkiintoa lastensuojelua kohtaan jo opiskeluvaiheessa? Käytännön kokemus kentältä voisi auttaa hälventämään median rakentamaa stigmaa. Eräässä avoimessa vastauksessa todettiin oivallisesti näin:

”Lastensuojelutyö on haastavaa ja monipuolista. Mielikuva lastensuojelutyöstä vaikuttaa edelleen monille tabulta ja jokseenkin negatiiviselta. Suosittelun opiskelijoita ja valmistuneita kokeilemaan alaa ennakkoluulottomasti. Työ on kasvattavaa ja kaiken kaikkiaan erittäin opettavaa.”

Tämänkaltaisen harjoittelun lisääminen opintoihin toisi tietysti kiinnostuksen lisääntymisen mahdollisuuden kanssa myös riskejä. Jos kaikki opiskelijat joutuisivat pakolliselle harjoittelujaksolle, se voisi työntää joitakin opiskelijoita alalta pois

pakonomaisuutensa vuoksi. Myös ajoitus toisi haasteita, sillä harjoittelu tulisi vaa-
tivuutensa vuoksi sisällyttää todennäköisesti opintojen keski- tai loppuvaihee-
seen. Myös opintojen pidentyminen kokonaisvaltaisesti voisi olla mahdollista har-
joittelun lisäämisen myötä, ja moduuliopintojen ja harjoittelun suhde tulisi myös
ottaa huomioon ja pohtia tarkkaan läpi. Mahdollista voisi olla myös sisällyttää pie-
nimuotoinen harjoittelu itse lastensuojelun moduuliin, joka antaisi opiskelijoille
mahdollisuuden nähdä lastensuojelun työkenttää siihen keskittyvän moduulin ai-
kana ja hyödyntää opittuja asioita suoraan harjoittelussa. Käytäntö ja teoria voi-
sivat tukea toisiaan todella hyvin, jos toteutustapa olisi harkittu ja hyvin muotoiltu
opetussuunnitelmassa.

Loppujen lopuksi kyselyn analyysia tehdessämme olimme tyytyväisiä aineis-
tomme määrään ja laatuun. Meillä ei ollut tarkkaa tietoa TAMKissa läsnä olevaksi
ilmoittautuneiden sosionomiopiskelijoiden lukumäärästä kyselytutkimuksen levi-
tyshetkellä, mutta arviolta potentiaalisia vastaajia oli noin 400–450 eli 121 vas-
tauksen otantamme on mielestämme varsin riittävä tarjoamaan vähintään suun-
taa antavia vastauksia tutkimuskysymyksiimme. Aineiston analysointiprosessi
sujui arviomme mukaan myös hyvin ja tuotti tutkimuksellemme oleellista tietoa.
Tätä tukee tutkimustuloksiamme yhteneväisyydet myös aiempien vastaavien tut-
kimusten kanssa. Lapsen vuoksi -selvitys (Tiili & Kuokkanen 2021) keskittyi eri-
tyisesti lastensuojelun laitoshuollon vetovoimaan, mutta opiskelijakyselyn tulok-
sista oli tehtävissä pitkälti samoja havaintoja kuin meidän aineistostamme, vah-
vistaen tulosten validiteettia.

8.2 Jatkotutkimukset

Seuraavaksi pohdimme kyselytutkimuksemme ja sen vastausaineiston valjasta-
mista lastensuojelun työkentän käyttöön jatkotutkimusideoiden avulla. Tutkimus-
tamme voisi käyttää pohjana esimerkiksi lastensuojelussa työskentelevien sosio-
nomien mielikuvien ja kokemusten tutkimisessa. Saamiamme tutkimustuloksia
voisi hyödyntää jatkokyselytutkimuksen syventämisessä ja räätälöinnissä työ-
kentälle sopivammaksi. Jatkotutkimuksen voisi suorittaa opinnäytetyönä yhteis-
työtahon kanssa, jolloin voitaisiin kartoittaa myös vaikkapa kyseisen työnantajan

vetovoimaisuutta työmarkkinoilla sekä sen vahvuuksia ja kehityskohtia työnantajana. Tutkimusta voisi tehdä useammankin kerran sekä yksityisille palveluntuottajille että julkiselle sektorille, ja saatuja aineistoja voisi myös verrata keskenään.

Jatkotutkimuksena voisi myös tehdä tutkimusta tässä kyselyssä heränneistä tekijöistä, jotka mainittiin avoimissa vastauksissa useampaan otteeseen. Esimerkiksi lasten ja nuorten oireilu mielenterveydellisesti lastensuojelussa ja siihen liittyvät tekijät tutkijoiden valitseman näkökulman mukaan, sillä lastensuojelun kentältä on pitkään viestitty ongelmista mielenterveyspalveluiden ja psykiatrisen hoidon riittämättömydestä, jonka vuoksi lapsia valuu lastensuojelun piiriin (Puustinen-Korhonen 2017). Tutkimusaiheita riittäisi myös siitä, miten nykyisen hallituksen politiikka ja leikkaukset vaikuttavat ja tulevat vaikuttamaan lastensuojelutyöhön. Näitä jatkotutkimusehdotuksia voisi toteuttaa hyvin sekä opiskelijoilla että yhteistyötahon kanssa, tutkimuksen tekijöiden mielenkiinnon mukaan.

Tämän opinnäytetyön kyselytutkimuksen ja siitä saadun aineiston perusteella ei pystytä esimerkiksi sanomaan, onko TAMKin sosionomiopiskelijoiden kiinnostus lastensuojelun työkenttää kohtaan laskenut tai noussut sosionomiopintojen aikana. Tähän kysymykseen vastaaminen vaatisi toisenlaista, pitkäaikaista seuranta tutkimusta tietylle joukolle, joka sitoutuisi osallistumaan tutkimukseen tasaisin väliajoin opintojen aikana, esimerkiksi kerran lukuvuodessa. Tämänkaltaista tutkimusta olisi kuitenkin vaikeaa suorittaa opinnäytetyönä, sillä vastausten keräämiseen kuluva aika olisi luultavasti 3–5 vuotta, riippuen vastaajien opiskelutahdista. Mielestämme pitkäaikaistutkimuksesta voisi kuitenkin saada oleellista tietoa esimerkiksi siitä, miten opinnot ja opinnoissa käytetty aika vaikuttavat opiskelijoiden mielikuviin, ja millainen vaikutus tehdyillä opinnoilla on opiskelijoiden mielikuviin lastensuojelun työkentästä. Myös sitä miten TAMKin sosionomiopinnot opiskelijoiden mielestä valmistavat heitä lastensuojelun kentälle sopisi tutkia enemmän. Sosiaali- ja terveysalan henkilöstön riittävyuden ja saatavuuden turvaamisen tiekartassa vuosille 2022–2027 (STM 2023) korostetaan sote-ammattihenkilöiden riittävää koulutusta ja heidän työpanoksensa kohdentamista koulutusta vastaaviin tehtäviin sekä koulutuksen kehittämistä vastaamaan sote-alan muuttuviin tarpeisiin. Pitkäaikaistutkimus siitä miten TAMK tässä onnistuu lastensuojelun kontekstissa, olisi relevantti ja mielenkiintoinen.

Lastensuojelun työvoimapula on hälyttävä. Suurin tarve on sosiaalityöntekijöille, mutta myös sosionomeja tarvitaan kiperästi lastensuojelun eri sektoreille. Kun jopa 25 % vastavalmistuneista sosionomeista (AMK) harkitsee alanvaihtoa (Landgrén 2023, 28), tarve lastensuojelun sekä koko sosiaalialan vetovoimatekijöiden kartoittamiselle ja parantamiselle on kiistaton.

8.3 Lastensuojelun työkentän houkuttelevuus

Tutkimuksemme perusteella lastensuojelun vetovoima Tampereen ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelijoiden näkökulmasta on kohtalaisen hyvä, vaikka työkentän haasteet ja realiteetit tiedostetaankin laajasti. Lastensuojelutyö koetaan erittäin merkityksellisenä ja yhteiskunnallisesti tärkeänä tehtävänä ja lasten ja perheiden parissa halutaan tehdä sosiaalityötä. Ala kuitenkin nähdään samalla henkisesti kuormittavaksi ja matalapalkkaiseksi vaativuuteensa nähden. Opiskelijat pohtivat vuorotyön, väkivallan uhan ja henkilöstön vaihtuvuuden vaikutusta omaan työhyvinvointiinsa lastensuojeluun hakeutumista harkitessaan. Työnantajan on siis kyettävä tarjoamaan työntekijälle mielekkäät, työhyvinvointia ja hyvää työilmapiiriä tukevat puitteet, jotta lastensuojelutyö vetää ammattitaitoisia osaajia puoleensa. Talentian sosiaalityöpaikkojen houkuttelevuutta käsittelevässä tutkimuksessa lastensuojeluun suuntaisi mielellään melkein 24 % vastaajista, mikäli palkka on kilpailukykyinen, työnantaja joustava, johtaminen laadukasta, työsuhte-edut houkuttelevat, asiakas- ja työmäärä kohtuullinen ja työolosuhteet muutenkin kunnossa (Paulin 2017).

Organisaatiot voivat tehdä parhaansa tarjotakseen houkuttelevan työpaikan, jossa työstä saatava merkityksellisyys, rahallinen kompensatio ja työhyvinvointi ovat tasapainossa, mutta lastensuojelun vetovoiman maanlaajuinen lisääminen vaatisi laajoja toimia yhteiskunnan eri toimijoilta. Lastensuojelutyön eettinen toteuttaminen edellyttää riittäviä resursseja, toimivaa lainsäädäntöä, yhteiskunnallista arvostusta ja tukea sekä terveyden- ja sosiaalihuollon saumatonta yhteistyötä. Lapsen vuoksi -selvityksen (Tiili & Kuokkanen 2021, 50) johtopäätöksissäkin todetaankin, että edellytykset laadukkaalle lastensuojelulle luodaan poliittisessa päätöksenteossa. Lastensuojelun koko kenttä kohdannut lyhyen ajan si-

sällä suuria mullistuksia, kun alkuvuonna 2023 astui voimaan sekä hyvinvointialueuudistus sekä lastensuojelulain uudistus, jossa mm. laskettiin jälkihuolto-oikeuden ikärajaa (Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi lastensuojelulain sekä varhaiskasvatustilain 6 ja 60 §:n muuttamisesta, 2023).

Lastensuojelun vetovoima on osittain myös median käsissä. Lastensuojelun työkentän julkisuuskuva ja maineen kannalta olisi tärkeää, että alaan liittyvää stigmaa purettaisiin, ja uutisotsikoihin pääsisi myös alan onnistumiset ja vaikuttavuus. Nykyään suuri osa lastensuojeluun liittyvästä uutisoinnista on useimmiten liitännäinen lastensuojelussa tapahtuneisiin tapaturmiin tai epäonnistumisiin. Vilja-Eerikan ja Joensuussa kuolleen 4-vuotiaan pojan kaltaiset tragediat ansaitsevat tietysti palstatilaa, eikä systeemin puutteita ja virheitä sovikaan lakaista maton alle. Lastensuojelun keskusliiton Lastensuojelu ja julkisuus -oppaassa (2013) todetaankin, että huonokin uutinen voi hyödyttää lastensuojelua nostamalla esiin puutteita lainsäädännössä, rakenteissa, työolosuhteissa tai työn käytännöissä. Toimittajien täytyisi kuitenkin tiedostaa vastuunsa, joka ulottuu kaupallisia tavoitteita laajemmalle ja uutisoida yhtä lailla myös onnistumisista, jotta tehdään näkyväksi sitä millaista on vaikuttava lastensuojelu. (Jaakkola 2013, 13.)

Degerlund (2015) identifioi Ylen ja Helsingin Sanomien lastensuojeluun liittyvää uutisointia analysoidessaan erilaisia diskursseja ja hänen tutkimuksensa mukaan kaupallinen media tuotti Yleisradiota enemmän lastensuojelua negatiivisessa valossa esittäviä diskursseja. Lastensuojelua käsiteltiin virheiden, resurssipulan, jäykän byrokratian ja kriisiytymisen kautta. Tämänkaltaisen uutisointi herättää väestössä vahvoja tunteita ja on siksi myyvä, mutta samalla kylvää epäluottamusta ja epäluuloa lastensuojelua kohtaan. (Degerlund 2015, 83–87.) Median rakentamalla kielteisellä kuvalla lastensuojelusta voi olla kauaskantoisia vaikutuksia alan houkuttelevuudelle, lastensuojelun asiakkaiden kokemalle häpeälle ja ennakkoluuloille sekä työntekijöiden hyvinvoinnille. Tämän vuoksi lastensuojelun uutisointiin liittyvään etiikkaan ja vaikuttavuuteen tulisi kiinnittää erityistä huomiota.

Alan julkisuuskuva kantaa vastuuta toki myös työntekijät. Kaikkea julkista viranomaistyötä koskee julkisuusperiaate (Suomen perustuslaki 731/1999 12 §),

joka määrittelee, että kaiken viranomaistoiminnan tulee olla julkista. Viranomaisilla on toiminnastaan tiedotusvastuu. Lastensuojelulakiin ei ole kirjattu viestintävastuuta, mutta Jaakkola (2013, 15) väittää, että kansalaisten tietoisuuden lisääminen heidän oikeuksistaan, velvollisuuksistaan ja vaikuttamismahdollisuuksistaan kuuluu vahvasti lastensuojelulain henkeen. Vaikka lastensuojeluasiakkaisiin liittyvä tieto on salassa pidettävää, itse lastensuojelutyöstä tiedottaminen taas on työntekijöiden eettinen velvoite (Jaakkola 2013, 15).

Lastensuojelun houkuttelevuuden uudempana haasteena on ollut lasten ja nuorten kasvava pahoinvointi ja mielenterveysongelmat, sekä nykyisen sosiaalijärjestelmän aukkoisuus ennaltaehkäisevissä tukitoimissa, jotka omalta osaltaan aiheuttavat lastensuojelun työntekijöille työssään kuormitusta ja väsymystä työntekoon. THL:n tutkijaryhmä teki vuonna 2021 yhteistyössä Turun yliopiston kanssa tutkimuksen, jonka mukaan yli puolilla vuonna 1997 syntyneistä, kodin ulkopuolelle sijoitetuista lapsista on todettu psykiatrinen tai neurokirjon häiriö (Kääriälä ym. 2021). Tulosten mukaan lastensuojelun työntekijöillä tulisi olla laaja käsitys lasten ja nuorten mielenterveydestä sekä neuropsykologisista oireista. Myös psykiatrian ja sosiaalihuollon saumattoman yhteistyön merkitystä korostettiin tärkeänä tukitoimena moninaisesti oireileville lapsille ja nuorille. (Kääriälä ym. 2021.) Lapsiasiavaltuutettu Elina Pekkarinen (2024) on nostanut asiaa esille vuosikertomuksessaan 2023, jossa on vaadittu hybridiyksikköjen perustamista ja niiden kautta lastensuojelun ja lastenpsykiatrian osaamisen yhdistämistä. Ongelma on tunnistettu ja sitä on alettu ajaa eteenpäin myös hallitustasolla. Hallitus valmistelee lastensuojelulain muutoksia koskien vakavasti päihteitä käyttäviä, väkivaltaisia ja rikoksia tekeviä alaikäisiä. Sosiaali- ja terveysministerin mukaan realistinen aika-arvio näiden hybridiyksiköiden käyttöönotolle olisi alkuvuoteen 2026 mennessä. (Kervinen 2024.) Vain ajan kanssa saadaan tietää, miten tämä mahdollinen uudistus vaikuttaa lastensuojelun asiakkaisiin ja työntekijöihin, ja voidaan näillä uusilla keinoilla ehkäistä lastensuojelun kuormitusta ja vastata nykyiseen lastensuojelun haastavaan asiakastilanteeseen.

Lastensuojelu on alati muuttuva sosiaalialan kenttä. Sen asiakaskuntaan ja työntekijöihin vaikuttavat useat tekijät globaaleista ilmiöistä paikalliseen politiikkaan, kansalliseen lainsäädäntöön ja taloustilanteeseen. Lasten ja nuorten hyvinvointi

ja työntekijöiden mahdollisuudet toteuttaa merkityksellistä työtään eettisesti kestäväällä tavalla ovat sekä päättäjien että erinäisten organisaatioiden käsissä. Lastensuojelun tulevien uudistusten myötä jäämme odottamaan, miten tilanne kehittyy ja miten lastensuojelun työkentän haasteisiin vastataan tulevaisuudessa. Näiden ongelmakohtien korjaaminen ja koko lastensuojelun työkentän toimivuuteen panostaminen työntekijöiden ehdoilla ovat olennaisessa osassa alan houkuttelevuuden lisäämiseksi seuraavien opiskelijasukupolvien silmissä.

LÄHTEET

Alkula, T., Pöntinen S. & Ylöstalo, P. 1994. Sosiaalitutkimuksen kvantitatiiviset menetelmät. Helsinki: WSOY.

Araneva, M. 2023. Karut tilastot todistavat, että lastensuojelun järjestelmä ei toimi. SOSblogi ammattilaisille 25.5.2023. Viitattu 20.11.2023. <https://www.sos-lapsikyla.fi/blog/2023/05/25/karut-tilastot-todistavat-etta-lastensuojelun-jarjestelma-ei-toimi/>

Bardy, M. & Heino, T. 2013. Lastensuojelun ytimissä. 4. uud. p. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL. Pdf-dokumentti. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-245-853-7>

Degerlund, M. 2015. Lastensuojelun mediavälitteinen julkisuuskuva. Diskurssi-analyttinen tutkimus Yleisradion uutissivuston ja Helsingin Sanomien kirjoituksista. Yhteiskuntatieteiden ja kauppatieteiden tiedekunta. Itä-Suomen yliopisto. Pro gradu -tutkielma. Viitattu 12.4.2024. <http://urn.fi/urn:nbn:fi:uef-20150673>

Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. E-kirja. Tampere: Vastapaino.

Forsell, M. & Kuoppala, T. 2024. Lastensuojelu 2022. Terveyden- ja hyvinvoinnin laitoksen tilastot ja data. Verkkosivu. Päivitetty 28.3.2024. Viitattu 2.4.2024. <https://thl.fi/tilastot-ja-data/tilastot-aiheittain/lapset-nuoret-ja-perheet/lastensuojelu/lastensuojelu>

Geldenhuis, M., Łaba, K. & Venter, C. M. 2014. Meaningful work, work engagement and organisational commitment. SA Journal of Industrial Psychology, 40(1), 1–10. Viitattu 11.4.2024. Vaatii käyttöoikeuden. <https://doi.org/10.4102/sajip.v40i1.1098>

Hakanen, J. 2004. Työuupumuksesta työn imuun: työhyvinvointitutkimuksen ytimessä ja reuna-alueilla. Työ ja ihminen tutkimusraportti 27. Työterveyslaitos. Viitattu 12.4.2024. <https://urn.fi/URN:ISBN:9789522618153>

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi lastensuojelulain sekä varhaiskasvatuslain 6 ja 60 §:n muuttamisesta. HE 56/2023. Finlex. Viitattu 16.4.2024. <https://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2023/20230056#idm46651396748480>

Helenius-Mäki, L. 2009. Asiakasmielikuvien muodostuminen. Asiakkaan lähettämien merkkien tulkinta sosiaalityössä. Sosiaalityön tutkimuksen laitos. Tampereen yliopisto. Sosiaalityön pro gradu -tutkielma. Viitattu 12.4.2024. <https://urn.fi/urn:nbn:fi:uta-1-19785>

Hinkula, E. 2022. Asiakkaat odottavat tapaamisia kuukauden, asioihin ei ehditä perehtyä, ja työntekijät väsyvät – sosiaalityöntekijä: "Lastensuojelu on kriisissä". Yle Uutiset. 11.3.2022. Viitattu 20.11.2023. <https://yle.fi/a/3-12396629>

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. painos. Helsinki: Tammi.

Hoikkala, S. 2017. Työntekijään kohdistuva väkivalta lastensuojelulaitoksessa. Teoksessa Hoikkala S., & Kuokkanen J. (toim.) 2017. Turvallisesti sijaishuollossa. Helsinki: Lastensuojelun Keskusliitto. Pdf-dokumentti. Viitattu 12.4.2024. <https://www.lskl.fi/materiaali/lastensuojelun-keskusliitto/Turvallisesti-sijaishuollossa.pdf>

Hoito ja kasvatus sijaishuollossa. Lastensuojelun käsikirja. Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos. Verkkosivu. Päivitetty 5.12.2023. Viitattu 29.3.2024. <https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/hoito-ja-kasvatus-sijaishuollossa>

Holmi, L. & Kekkonen, E. 2023. Lasten suojelemisen nykytila ja tulevaisuus – Lapsiperheiden sosiaalihuollon ja lastensuojelun asiakastyön ammattilaisten näkemyksiä. Keskusliiton verkkojulkaisu 1/2023. Pdf-dokumentti. <https://www.lskl.fi/wp-content/uploads/2023/01/20220116LastensuojelunNykytilaJaTulevaisuusSelvitys.pdf>

Hyppönen, T. 2013. Monikulttuurinen lastensuojelun pätevyys sosionomin työssä. Sosiaalipedagoginen aikakauskirja. Vol 14. s. 67–90. Viitattu 30.3.2024. Vaatii käyttöoikeuden. <https://journal.fi/sosiaalipedagogiikka/article/view/122319/72654>

Hyvä tieteellinen käytäntö (HTK). 2021. Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK). Verkkosivu. Viitattu 30.3.2024. <https://tenk.fi/fi/tiedevilppi/hyva-tieteellinen-kaytanta-htk>

Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettisen ennakoarvioinnin ohje. 2019. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisu 3/2019. Pdf-dokumentti. Viitattu 30.3.2024. https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarvioinnin_ohje_2019.pdf

Jaakkola, H. 2013. Lastensuojelu ja julkisuus - opas lastensuojelun ammattilaisille median kohtaamiseen. Lastensuojelun keskusliitto. Pdf-dokumentti. Viitattu 23.4.2024. <https://www.lskl.fi/julkaisut/lastensuojelu-ja-julkisuus/>

Jompero-Lahokoski, S. 2021. Helsingin lastensuojelussa krooninen pula työntekijöistä, avohuollon päällikkö: "Paikkoihin ei yksinkertaisesti ole hakijoita". Helsingin Uutiset 4.3.2021. Viitattu 26.11.2022. <https://www.helsinginuutiset.fi/paikkalliset/3885633>

Kananoja, A. 2018. Selvityshenkilön arvio lastensuojelun henkilöstön riittävästä ja ratkaisuehdotukset kuormituksen vähentämiseksi. Sosiaali- ja terveysministeriö. Pdf-dokumentti. Viitattu 29.3.2024. <https://stm.fi/documents/1271139/6184550/Selvityshenkil%C3%B6n+arvio+lastensuojelun+kuormitus+FINAL+050318.pdf/a489a36e-7c2f-4ac7-9372-6bb221d2705e/Selvityshenkil%C3%B6n+arvio+lastensuojelun+kuormitus+FINAL+050318.pdf.pdf>

Karsio, J. 2024. Varoitimme uusista kuolemista, mutta lastensuojelun kriisiä ei ole korjattu. Talentian Uutiset 16.2.2024. Viitattu 2.4.2024. <https://www.talentia.fi/uutiset/varoitimme-uusista-kuolemista-mutta-lastensuojelun-kriisia-ei-ole-korjattu/>

Kervinen, E. 2024. Hallitus aloitti valmistelun: väkivaltaisille lapsille halutaan oma kuntoutuspalvelu. Helsingin Sanomat 9.4.2024. Viitattu 16.4.2024. <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000010344342.html>

Kosonen, R. 2022. Lastensuojelu on kriisissä, kunnes työolosuhteet muuttuvat. Keski-Suomen hyvinvointialueen blogikirjoitus 8.6.2022. Viitattu 20.11.2023. <https://www.hyvaks.fi/blogikirjoitukset/lastensuojelu-on-kriisissa-kunnes-tyoolosuhteet-muuttuvat>

Kääriälä, A., Gyllenberg, D., Sund, R., Pekkarinen, E., Keski-Säntti, M., Ristikari, T., Heino, T. & Sourander, A. 2021. The association between treated psychiatric and neurodevelopmental disorders and out-of-home care among Finnish children born in 1997. *European Child & Adolescent Psychiatry*, 31(11), 1789–1798. Viitattu 16.4.2024. <https://doi.org/10.1007/s00787-021-01819-1>

Laine, S., Luukkonen, E. & Pietilä, S. 2020. Kiinnostava, pelottava sijaishuolto. DIAKin sosionomiopiskelijoiden näkemyksiä lastensuojelun sijaishuollosta ja siihen liittyvistä opintojen kehittämisestä. Osaamista sijaishuoltoon -hankkeen raportti. Pdf-dokumentti. Viitattu 1.4.2024. <https://osaamistasijaishuoltoon.fi/wp-content/uploads/2020/12/Kiinnostava-pelottava-sijaishuolto.pdf>

Landgrén, S. 2023. Vastavalmistuneiden urapolut 2023. Vuosina 2021-2022 valmistuneiden Talentian jäsenten sijoittuminen työelämään sekä kokemukset saadusta koulutuksesta. Talentia. Pdf-dokumentti. Viitattu 30.3.2024. https://www.talentia.fi/wp-content/uploads/2024/01/talentia_vastavalmistuneiden-urapolut-2023.pdf

Lastensuojeluasian vireilletulo. Lastensuojelun käsikirja. Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos. Verkkosivu. Päivitetty 5.12.2023. Viitattu 29.3.2024. <https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lastensuojelu-ilmoitus-ja-lastensuojeluasian-vireilletulo/lastensuojeluasian-vireilletulo>

Lastensuojelulaki 13.4.2007/417. Viitattu 20.2.2024. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417#L5P26>

Lehto, V. 2021. Työnantajan houkuttelevuustekijät: sosiaali- ja terveysalan opiskelijoiden näkökulmia. Sosiaali- ja terveysalan palvelujen ja liiketoiminnan johtaminen. Metropolia. YAMK-opinnäytetyö. Viitattu 1.4.2024. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2021120323483>

Lindén, A., Pekkarinen, E. & Cantell-Forsbom, A. 2022. Lastensuojelulain kokonaisuudistuksen valmistelu. Sosiaali- ja terveysministeriö. Pdf-dokumentti. Viitattu 28.11.2022. https://valtioneuvosto.fi/documents/1271139/120885161/FINAL+Lastensuojelu+mediainfo+18.5.22_160522.pdf/4140d5d6-cdc5-9fd3-03a7-e6246ad07503/FINAL+Lastensuojelu+mediainfo+18.5.22_160522.pdf?t=1652856146612

Malja, M., Puustinen-Korhonen, A., Petrelius, P. & Eriksson, P. (toim.) 2019. Lastensuojelun laatusuositus. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2019:8. Viitattu 19.3.2024. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161862/STM_2019_8_J_Lastensuojelun_laatusuositus.pdf?sequence=4&isAllowed=y

Martela, F. & Pessi, A. 2018. Significant work is about self-realization and broader purpose: Defining the key dimensions of meaningful work. *Frontiers in Psychology*, 9, 363–363. Viitattu 11.4.2024. Vaatii käyttöoikeuden.
<https://doi.org/10.3389/fpsyg.2018.00363>

Meltti, T. & Kara, H. 2009. Sosiaalityöntekijöiden työolot, -ympäristö ja työhyvinvointi sekä niihin vaikuttavat tekijät. Teoksessa Yliruka, L., Koivisto, J. & Karvinen-Niinikoski, S. (toim.) *Sosiaalialan työolojen hyvä kehittäminen*. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2009:6. Sosiaali- ja terveysministeriö. Helsinki. 13–21. Viitattu 11.4.2024. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-2799-5>

Mitä on lastensuojelu? 2023. Lastensuojelun käsikirja. Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos. Verkkosivu. Päivitetty 2.1.2023. Viitattu 20.11.2023.
<https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/mita-on-lastensuojelu>

Mäkelä, M. 2015. Lastensuojelun maine. Lastensuojelu sosiaalityön opiskelijoiden, lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden ja toimittajien näkemysten mukaan. Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö. Tampereen yliopisto, Porin yksikkö. Sosiaalityön pro gradu -tutkielma. Viitattu 12.4.2024.
<https://urn.fi/URN:NBN:fi:uta-201601041005>

Määttä, A., Laine, S., Schroderus, M. & Tervasoff, P. n.d. Kohti sijaishuollon ammattilaisuutta. OAMKin sosionomiopiskelijoiden ajatuksia lastensuojelun sijaishuollosta ja siihen liittyvistä opinnoista. Osaamista sijaishuoltoon -hankkeen raportti. Pdf-dokumentti. Viitattu 1.4.2024. <https://osaamistasijaishuoltoon.fi/wp-content/uploads/2021/05/Kohti-sijaishuollon-ammattilaisuutta.pdf>

Nevalainen, N. 2017. Käsitteitä lastensuojelun julkisuuskuvasta sosiaalisessa mediassa. Yhteiskuntatieteiden laitos. Itä-Suomen yliopisto. Pro gradu -tutkielma. Viitattu 12.4.2024. <http://urn.fi/urn:nbn:fi:uef-20170359>

Niemi, P. 2022. Päijät-Hämeessä lastensuojelu kärsii työvoimapulasta. Yle Uutiset 30.6.2022. Viitattu 26.11.2022. <https://yle.fi/a/3-12515834>

Ohtamaa, M. 2018. Lastensuojelun tilanne on huolestuttava useissa Pirkanmaan kunnissa – Lapsille ei ole tarpeeksi aikaa, kun yhdellä työntekijällä on kymmeniä asiakkaita. Aamulehti 26.2.2018. Viitattu 28.11.2022. <https://www.aamulehti.fi/pirkanmaa/art-2000007294951.html>

Paulin, S. 2017. Sosiaalityön työpaikkojen houkuttelevuus. Talentia. Pdf-dokumentti. Viitattu 30.3.2024. <https://docplayer.fi/112575822-Sosiaalityon-tyopaikkojen-houkuttelevuus.html>

Pekkarinen, E. & Mettinen, K. (toim.) 2024. Toteutuuko lapsen oikeus terveyteen?: Lapsiasiavaltuutetun vuosikertomus 2023. Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisuja 2024:2. Pdf-dokumentti. Viitattu 16.4.2024.
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-400-835-8>

Peltonen, R. 2008. Mielikuvia sosiaalityöstä. Lukiolaisten mielikuvia sekä asenteiden perusteluja kehyskertomusten kautta tarkasteltuna. Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön laitos. Tampereen yliopisto. Pro gradu -tutkielma. Viitattu 13.4.2024. <https://urn.fi/urn:nbn:fi:uta-1-18628>

Porkka, M. 2015. Valta, valvonta ja kutsumus - mielikuvia lastensuojelutyöstä. Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö. Tampereen yliopisto. Sosiaalipsykologian pro gradu -tutkielma. Viitattu 13.4.2024. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:uta-201505281544>

Puusa, A. & Juuti, P. 2020. Laadullisen tutkimuksen olemus. Teoksessa Puusa, A. & Juuti, P. (toim.) Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. E-kirja. Helsinki: Gaudeamus.

Puustinen-Korhonen, A. 2018. Lastensuojelun 2017 kuntakyselyn tuloksia. Suomen Kuntaliitto. Tiedotustilaisuus 1.2.2018. Pdf-dokumentti. Viitattu 2.4.2024. <https://www.kuntaliitto.fi/sites/default/files/media/file/Lastensuojelun-kuntakysely-2017.pdf>

Raatikainen, E., Rahikka, A., Saarnio, T. & Vepsä, P. 2020. Ammattina sosionomi. [3.–4. painos]. E-kirja. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Rauma, J. 2019. Sosiaalialan ammattilaisten työurat – kysely Talentian jäsenistölle. Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkiminto. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. Viitattu 30.3.2024. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2019112522194>

Rissanen, K. 2022. Lastensuojelun julkisuuskuva Helsingin Sanomissa. Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos. Jyväskylän yliopisto. Maisterintutkielma. Viitattu 12.4.2024. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-202204072203>

Ristiintaulukointi. n.d. Kvantitatiivinen käsikirja. Tietoarkisto. Verkkosivu. Viitattu 9.4.2024. <https://www.fsd.tuni.fi/metelmaopetus/ristiintaulukointi/ristiintaulukointi.html>

Salo P., Rantonen O., Aalto V., Oksanen T., Vahtera J., Junnonen S-R., Baldschun A., Väisänen R., Mönkkönen K. & Hämäläinen J. 2016. Sosiaalityöntekijöiden hyvinvointi. Sosiaalityön kuormittavuus, voimavaratekijät ja sosiaalityöntekijöiden mielenterveys. Helsinki: Työterveyslaitos. Pdf-dokumentti. Viitattu 12.4.2024. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-261-654-8>

Savolainen, A. 2022. Lastensuojelun tilanne synkkä Varsinais-Suomessa – huostaanotettuna 867 lasta, pätevät sosiaalityöntekijät kiven alla. Turun Sanomat 9.11.2022. Viitattu 26.11.2022. <https://www.ts.fi/uutiset/5814914>

Schroderus, M & Tervasoff, P. 2021. Näin saamme sosionomeja lastensuojelun sijaishuoltoon. Osaamista sijaishuoltoon-blogi 4.6.2021. Viitattu 30.3.2024. <https://osaamistasijaishuoltoon.fi/nain-saamme-sosionomeja-lastensuojelun-sijaishuoltoon/>

Seitamaa-Hakkarainen, P. 2014. Kvalitatiivinen sisällönanalyysi. Metodix. Verkkosivu. Viitattu 11.4.2024. <https://metodix.fi/2014/05/19/seitamaa-hakkarainen-kvalitatiivinen-sisallon-analyysi/>

Sinko P. & Muuronen K. 2013. Olisiko jo tekojen aika? Lastensuojelun asiakastyössä toimivien näkemyksiä lastensuojelun nykytilasta. Lastensuojelun Keskusliitto. Pdf-dokumentti. Viitattu 28.11.2022. https://www.lskl.fi/wp-content/uploads/Olisiko_jo_tekojen_aika.pdf

SOAMK. 2023. Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen kompetenssit. Viitattu 29.3.2024. <https://www.sosiaalialanamkverkosto.fi/wp-content/uploads/2023/04/SOSIAALIALAN-AMMATTIKORKEAKOULUTUKSEN-KOMPETENSSIT-2023.pdf>

Sosiaalihuoltolaki 1301/2014. Viitattu 20.2.2024. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141301#Pidp3873648>

Sosionomin tutkinto-ohjelma: Sosionomi, 23SO. n.d. TAMK Opinto-opas. Verkkosivu. Viitattu 29.3.2024. <https://opinto-opas-ops.tamk.fi/167/fi/89/49596/3261>

STM 2023. Tiekartta 2022–2027. Sosiaali- ja terveysalan henkilöstön riittävyyden ja saatavuuden turvaaminen. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2023:8. Pdf-dokumentti. Viitattu 16.4.2024. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-7178-3>

STM. n.d. Työhyvinvointi. Sosiaali- ja terveysministeriö. Verkkosivu. Viitattu 12.4.2024. <https://stm.fi/tyohyvinvointi>

Suomen perustuslaki 11.6.1999/731. Viitattu 23.4.2024. <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731#L2P12>

Talentia – työolobarometri 2024. 2024. Talentia. Pdf-dokumentti. Viitattu 1.4.2024. https://www.talentia.fi/wp-content/uploads/2024/03/talentia_tyoolobarometri_2024_yhteenveto.pdf

Talentia Uutiset. 2016. Etiikkapalkinto lastensuojelun julkisuuskuvaa käsittelevälle tutkimukselle. Talentia 30.9.2016. Viitattu 12.4.2034. <https://www.talentia.fi/uutiset/etiikkapalkinto-lastensuojelun-julkisuuskuvaa-kasittelevalle-tutkimukselle/>

Talentia Uutiset. 2024. Varoitimme uusista kuolemista, mutta lastensuojelun kriisiä ei ole korjattu. Talentia 16.2.2025. Viitattu 20.2.2024. <https://www.talentia.fi/uutiset/varoitimme-uusista-kuolemista-mutta-lastensuojelun-kriisia-ei-ole-korjattu/>

Tevameri, T. 2021. Katsaus sote-alan työvoimaan. Toimintaympäristön ajankohtaisten muutosten ja pidemmän aikavälin tarkastelua. Työ- ja elinkeinoministeriön toimialaraportit 2021:2. Pdf-dokumentti. Viitattu 1.4.2024. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-812-7>

THL 2023. Lastensuojelun sosiaalityön henkilöstömitoitus lokakuussa 2023. Tilastot ja data. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Verkkosivu. Päivitetty 22.12.2023. Viitattu 19.3.2024. <https://thl.fi/tilastot-ja-data/tilastot-aiheittain/lapset-nuoret-ja-perheet/lastensuojelu/lastensuojelun-henkilostomitoitus>

Tiili, A. & Kuokkanen, J. 2021. Lapsen vuoksi. Lastensuojelun laitoshoidon veto-voimatekijät ja alalta työntävät tekijät. Lastensuojelun Keskusliiton verkkojulkaisu. 2/2021. Pdf-dokumentti. Viitattu 30.3.2024. <https://www.lskl.fi/wp-content/uploads/2021/03/Lapsen-vuoksi-Lastensuojelun-laitoshoidon-vetovoimatekijat-ja-alalta-tyontavat-tekijat.pdf>

Tuni.fi. n.d. Sosionomin tutkinto-ohjelma, päivätoteutus. Verkkosivu. Viitattu 2.12.2022. <https://www.tuni.fi/fi/tule-opiskelemaan/sosionomin-tutkinto-ohjelma-paivatoteutus>

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. E-kirja. Helsinki: Tammi.

Työturvallisuuslaki 23.8.2002/738. Viitattu 12.4.2024. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2002/20020738#L5P25>

Valli, R. 2018. Aineistonkeruu kyselylomakkeella. Teoksessa Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin. 1, Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. 5., uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus. E-kirja.

Vataja, K. & Julkunen, I. 2004. Sosiaalitoimistojen työn organisointi ja työhyvinvointi: Tutkimuskatsaus. Helsinki: Stakes, FinSoc Työpapereita 5/2004. Viitattu 12.4.2024. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201204194108>

Vilka, H. 2007. Tutki ja mittaa: määrällisen tutkimuksen perusteet. E-kirja. Kustannus: Tammi.

Westlund, O. 2021. Kuka tutkisi lastensuojelun kieltä, kuvitusta ja mielikuvia? Onni Westlundin blogi 21.6.2021. Viitattu 13.4.2024. <https://onniwestlund.fi/2021/06/21/kuka-tutkisi-lastensuojelun-kielta-kuvitusta-ja-mielikuvia/>

Wrzesniewski, A., Dutton J. & Debebe, G. 2003. Interpersonal Sensemaking And The Meaning Of Work. Research In Organizational Behavior, VOL 25. [Online] 2593–135. Viitattu 11.4.2024. Vaatii käyttöoikeuden. [https://doi.org/10.1016/S0191-3085\(03\)25003-6](https://doi.org/10.1016/S0191-3085(03)25003-6)

Wrzesniewski, A., McCauley, C., Rozin, P. & Schwartz, B. 1997. Jobs, Careers, and Callings: People's Relations to Their Work. Journal of research in personality. [Online] 31 (1), 21–33. Viitattu 11.4.2024. Vaatii käyttöoikeuden. <https://doi.org/10.1006/jrpe.1997.2162>

Yeoman, R. 2014. Conceptualising Meaningful Work as a Fundamental Human Need. Journal of business ethics. [Online] 125 (2), 235–251. Viitattu 11.4.2024. Vaatii käyttöoikeuden. <https://link.springer.com/article/10.1007/s10551-013-1894-9>

Yliruka, L., Karvinen-Niinikoski, S. & Koivisto, J. 2009. Sosiaalialan työolot puntarissa. Teoksessa Yliruka, L., Koivisto, J. & Karvinen-Niinikoski, S. (toim.) Sosiaalialan työolojen hyvä kehittäminen. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2009:6. Sosiaali- ja terveysministeriö. Helsinki. 13–21. Viitattu 11.4.2024. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-2799-5>

LIITTEET

Liite 1. Saatekirje ja kyselylomake

1 (3)

27.3.2024 16.44 E-lomake - Kysely lastensuojelun työkentän houkuttelevuudesta TAMK:in sosionomiopiskelijoille

Lomake on ajastettu: julkisuus alkaa 5.2.2024 8.00 ja päättyy 12.2.2024 0.00

Kysely lastensuojelun työkentän houkuttelevuudesta TAMK:in sosionomiopiskelijoille

Hei!

Olemme neljännen vuoden sosionomiopiskelijoita Tampereen ammattikorkeakoulusta ja tämä kysely on osa opinnäytetyötämme. Pyrimme opinnäytetyössämme kartoittamaan TAMK:in sosionomiopiskelijoiden näkemyksiä lastensuojelun työkentästä ja sen houkuttelevuudesta mahdollisena tulevana työllistäjänä. Sinulla ei tarvitse olla lastensuojeluun minkäänlaista konkreettista kosketuspintaa voidaksesi vastata kyselyyn, riittää, että olet TAMK:in läsnäolevaksi ilmoittautunut sosionomiopiskelija.

Kysely täytetään nimettömästi eikä vastauksista voida päätellä kenenkään yksittäisen vastaajan henkilöllisyyttä. Emme kerää vastaajien sähköpostiosoitteita. Vastaaminen on täysin vapaaehtoista. Kerättyä aineistoa säilytetään sähköisesti vain opinnäytetyön valmistumiseen asti, jonka jälkeen aineisto tuhoetaan.

Lisätietoja saat tarvittaessa Jenni Liimataiselta (jenni.liimatainen@tuni.fi) tai Jenni Mikkoselta (jenni.mikkonen@tuni.fi).

Kiitos vastauksestasi!

- Monenmenko vuoden sosionomiopiskelija olet? *

--Valitse tästä-- ▾
- Minkä ikäinen olet? *

--Valitse tästä-- ▾
- 3. Oletko ollut harjoittelussa lastensuojelussa TAMK:in sosionomiopintojen aikana? *

--Valitse tästä-- ▾
- Oletko ollut töissä lastensuojelussa? *

--Valitse tästä-- ▾
-

<https://lomake.tamk.fi/lomakkeet/35458/lomake.html> 1/3

27.3.2024 16.44

E-lomake - Kysely lastensuojelun työntekijän houkuttelevuudesta TAMK:in sosionomiopiskelijoille

Kiinnostaako sinua
lastensuojelu mahdollisena
tulevaisuuden työpaikkana?

--Valitse tästä--

*

6.

Seuraavaksi kysymme mitkä tekijät vaikuttavat kokemukseesi ja mielikuviisi lastensuojelun työntekijän houkuttelevuudesta. Voit halutessasi tarkentaa vastaustasi tekstikenttään.

5 = vaikuttaa paljon positiivisesti

4 = vaikuttaa vähän positiivisesti

3 = ei vaikuta

2 = vaikuttaa vähän negatiivisesti

1 = vaikuttaa paljon negatiivisesti

Työhön liittyvät tekijät

	5	4	3	2	1	Tarkenna halutessasi.
* Vuorotyö	☐	☐	☐	☐	☐	<input type="text"/>
* Palkka	☐	☐	☐	☐	☐	<input type="text"/>
* Työhyvinvointi	☐	☐	☐	☐	☐	<input type="text"/>
* Työn sisältö	☐	☐	☐	☐	☐	<input type="text"/>
* Jatkokouluttautuminen	☐	☐	☐	☐	☐	<input type="text"/>
* Työturvallisuus	☐	☐	☐	☐	☐	<input type="text"/>
* Työllistymismahdollisuudet	☐	☐	☐	☐	☐	<input type="text"/>
* Etenemismahdollisuudet	☐	☐	☐	☐	☐	<input type="text"/>
* Asiakaskunta	☐	☐	☐	☐	☐	<input type="text"/>

Muu, mikä?

Mielikuvat

	5	4	3	2	1	Tarkenna halutessasi.
* Kuormittavuus	☐	☐	☐	☐	☐	<input type="text"/>
* Väkivallan mahdollisuus	☐	☐	☐	☐	☐	<input type="text"/>
* Työn vaativuus	☐	☐	☐	☐	☐	<input type="text"/>
* Vaikuttamismahdollisuudet	☐	☐	☐	☐	☐	<input type="text"/>

27.3.2024 16.44

E-lomake - Kysely lastensuojelun työntekijän houkuttelevuudesta TAMK:in sosionomiopiskelijoille

	5	4	3	2	1	Tarkenna halutessasi.
* Median luoma kuva	☐	☐	☐	☐	☐	<input type="text"/>
* Työn arvostus/kesätyö	☐	☐	☐	☐	☐	<input type="text"/>

Muu, mikä?

Muut syyt

	5	4	3	2	1	Tarkenna halutessasi.
* Oma osaaminen	☐	☐	☐	☐	☐	<input type="text"/>
* Oma historia	☐	☐	☐	☐	☐	<input type="text"/>
* Oma persoona	☐	☐	☐	☐	☐	<input type="text"/>
* Vastuu	☐	☐	☐	☐	☐	<input type="text"/>
* Läheisten kokemukset	☐	☐	☐	☐	☐	<input type="text"/>
* Työn merkityksellisyys	☐	☐	☐	☐	☐	<input type="text"/>
* Opinnot	☐	☐	☐	☐	☐	<input type="text"/>
* Harjoittelut	☐	☐	☐	☐	☐	<input type="text"/>
* Työkokemus	☐	☐	☐	☐	☐	<input type="text"/>

Muu, mikä?

7.

Kerro omin sanoin mielikuvistasi lastensuojelun työkentästä. Mitkä tekijät ovat vaikuttaneet niihin joko positiivisesti tai negatiivisesti? Ovatko mielikuvat muuttuneet ajan myötä ja miksi?

Tietojen lähetys

Tallenna

Liite 2. Sähköpostilevityksen saatekirje

Hei!

Olemme Tampereen ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelijoita opinnäytetyövaiheessa. Opinnäytetyömme aiheena on lastensuojelun työkentän houkuttelevuus Tampereen ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelijoiden näkökulmasta, ja työn toteutukseen tarvitsemmekin nyt teidän ajatuksianne, opiskelijakollegat!

Arvostaisimme todella paljon, jos voisitte käyttää noin viisi minuuttia oheiseen kyselyyn vastaamiseen. Kysely on täysin anonyymi ja sisältää lähinnä monivalintakysymyksiä, mutta tilaa myös aiheesta omin sanoin kertomiselle on runsaasti. Et tarvitse lastensuojelusta mitään kokemusta vastataksesi kyselyyn, tarkoituksena on kartoittaa mahdollisimman laajasti kaikkien TAMKin sosionomiopiskelijoiden mielipiteitä ja näkökulmia aiheesta. Kysely on auki maanantaihin 12.2 klo 00.00 asti.

LINKKI KYSELYYN:

<http://lomake.tamk.fi/lomakkeet/35458/lomakkeet.html>

Mikäli teille tulee kyselystä tai opinnäytetyöstä kysymyksiä, meihin voi olla yhteydessä sähköpostilla jenni.mikkonen@tuni.fi tai jenni.liimatainen@tuni.fi.

Suurkiitokset etukäteen ja oikein antoisaa opiskelukevättä kaikille!

Terveisin,

Jenni Liimatainen & Jenni Mikkonen 20SOB

Liite 3. Analyysin kvantitatiivinen luokittelurunko

Tekijät	Frekvenssi
Resurssit	5
Kuormitus/rankkuus	22
Median luoma kuva (negatiivinen)	11
Vastuu	8
Palkka	9
Arvokas/tärkeä työ	12
Positiiviset kokemukset	9
Negatiiviset kokemukset	17
Väkivalta	11
Vuorotyö	10
Positiivinen työilmapiiri	3
Negatiivinen työilmapiiri	3
Työhyvinvointi	5